

F A J A Ť U K A

Časopis Spolku Slovákov z Bulharska
Kultúrno – spoločenský štvrťročník

Ročník IV.

Marec 2022

1/2022

ISSN 2644-593X

ÚVODNÉ SLOVO	3
ROZHOVOR	
Rozhovor s Lydkou Kozmelovou rod. Vagovou.....	4
ZO ŽIVOTA SPOLKU	
Jubilanti/Oslávenci	6
Ako sme začali rok 2022 (Adrika Reptová).....	6
VÝROČIA A OSOBNOSTI	
Ján Michalko (Katka Koňariková)	10
Krajanica o Jánovi Michalkovi (Martin Mikuláš)	14
TÉMA	
Bulharsko v rokoch 1878 – 1918 (Anton Hykisch)	15
SPOMIENKY	
Spomienky Márie Turanskej rod. Miťkovej	17
Z TVORBY NAŠICH KRAJANOV	
Tvorba Juraja Dolnozemskeho	20
NAŠI NAJMENŠÍ KRAJANIA	
Človek, od ktorého sa stále mám čo učiť - môj "Dede" (Andrej Kučerka)	21
Chytráček	22
ZO ŽIVOTA INÝCH SPOLKOV	
Národopisné zbierky dolnozemskejších Slovákov v Matici slovenskej (Zuzana Pavelcová)	23
Za Ľudom Pomichalom (Imrich Fuhla)	28
TRADIČNÉ RECEPTY	
Sirene po šopsky	29
VÝZVA	30
III. ročník literárnej súťaže Dolnozemske zlaté pero	

Časopis Spolku Slovákov z Bulharska / Vychádza štvrťročne / Redakcia si vyhradzuje právo krátenia a úpravy príspevkov / Neobjednané rukopisy nevraciamy / Príspevky prijímame v elektronickej podobe / Uverejnením príspevku v časopise dáva autor redakcii súhlas na jeho uverejnenie

Šéfredaktor: Katarína Koňariková
 Redakčná rada: Martin Mikuláš, Zuzana Trunnerová, Darina Voleková, Adriana Reptová, Martin Štrbka
 Jazyková korektúra: Darina Voleková
 Grafická úprava: Anna Koláriková
 Ilustrácie: Lea Antalíková, Štefan Jančík
 Adresa redakcie: Radničné námestie 9, 821 05 Bratislava
 e-mail: redakcia.fajauka@gmail.com
 Internet: www.ssb.sk
 ISSN: 2644-593X

Fotka na prednej strane obálky: Turnaj v hre Tabla 2022

Milí krajanovia,
otvárate prvé tohtoročné číslo našej Fajauky, opäť bohaté na články v jednotlivých rubrikách, ktoré sa nám pravidelne zaplňujú. V tomto čísle však nájdete aj novú rubriku, ktorú sme nazvali "výročia a osobnosti". Nájdete si v nej priestor významnej udalosti týkajúcej sa života Slovákov v Bulharsku, resp. Dolnej zeme, viažúcej sa na dôležité, historické dátumy, ktoré si zaslúžia našu pozornosť. Rubriku začíname článkom o učiteľovi Jánovi Michalkovi, ktorý zanechal medzi našimi krajanmi stopu nielen ako učiteľ, ale aj ako historik.

Vďačíme mu za jednu z najvzácnejších kníh, ktorá podrobne mapuje život Slovákov v Bulharsku - Naši v Bulharsku. Viac sa dočítate na strane 10. Verím, že sa vám nová rubrika bude páčiť a obohatí náš časopis.

Je tu jar a s ňou aj uvoľňovanie protipandemických opatrení. Veľmi sa tešíme, že sa môžeme opäť stretávať, organizovať pre vás podujatia, ktoré sme predtým nemohli. Preto sme sa na zasadnutí Výboru dohodli, že naše pravidelné stretnutie krajanov, ktoré sa vždy konalo v októbri, zorganizujeme v prvom možnom jarnom termíne. Želáme si, aby sme sa stretli v čo najväčšom počte a konečne sa mohli nielen porozprávať, ale si i zatancovať a najmä, uctiť si prácu dvoch členov Výboru, ktorí už zložili svoje funkcie, ale nemali sme možnosť sa im verejne poďakovať.

Jednou z prvých väčších akcií, ktoré sa nám podarilo zorganizovať, bol turnaj v hre Tabla. Každý rok nám pribúdajú noví, šikovní hráči, ktorí sa postupne zo začiatkovej skupiny preradujú k profesionálom. A tento rok sme otvorili aj skupinu pre našich najmenších krajanov - skupinu junior. Turnaja sa zúčastnili dvaja malí krajanovia, ale už sa nám pripravujú ďalší, ktorí sa určite zapoja budúci rok. Vážim si každého hráča, ale skupina junior je podľa môjho názoru najdôležitejšia. Deti sa zapájajú do hry, trávia s nami čas, vnímajú ľudí okolo seba, vnímajú odkiaľ pochádzajú a nadväzujú priateľstvá s ostatnými deťmi v Spolku. Tým sa Spolok utužuje a v novej generácii rozvíja. Starší im odovzdávajú cenné spomienky, ktoré si neprečítajú v žiadnych knihách, ani štúdiách.

Aj tento rok máme rozpracovaných viacero projektov. Na podnet Danky Sihelskej sme podali žiadosť o dotáciu na natáčanie klipu k pesničkám na CD nosiči, ktoré sme vydali minulý rok. Pri tejto príležitosti chceme dať vyšší naše kroje s typickou kvetinovou ozdobou, v ktorých budú speváci vystupovať. Ako zdroj nám pomôžu staré fotografie a výšivky zachované napríklad aj na klinovníku, ktorý máme doma, aby sme sa v čo najväčšej miere priblížili farbám i technike výšivky, keďže sa nám originálne kroje už nezachovali. Klip by sa mal natáčať v júni a na jeseň už bude prístupný verejnosti.

V apríli by sme chceli zorganizovať posedenie v Skalici, kde žije podstatná časť našej členskej základne, začiatkom mája nás pani starostka Božena Bošiaková pozvala do Jevišovky a koncom mája sa zúčastníme konferencie v Nadlaku, ktorá je tento rok venovaná osobnostiam dolnozemskej Slovákov v literatúre a umení. Otvorili sme III. ročník literárnej súťaže Dolnozemskej zlaté pero, výsledky ktorej budú známe 5. júla na Deň zahraničných Slovákov a sviatkov Cyrila a Metoda. Nezabúdame však ani na našich najstarších krajanov, ktorých navštevujeme, robíme s nimi rozhovory do Fajauky, prípadne spracovávame ich spomienky do našej spolkovej televízie Pod tornácom.

Milí krajanovia, verím, že sa uvidíme 9. apríla 2022 v Kultúrnom dome vo Vajnorochoch, kam vás všetkých srdečne pozývam. Teším sa na osobné stretnutie a rozhovor s vami.

Ing. Katarína Koňariková, PhD.
predsedníčka Spolku Slovákov z Bulharska

Rozhovor s Lydkou Kozmelovou rod. Vagovou

členkou Výboru Spolku Slovákov z Bulharska

"Za svoj najväčší úspech považujem, že mám krásnu, zdravú rodinu."

Kde si sa narodila a odkiaľ pochádza tvoja rodina?

Narodila som sa vo Valticiach na Morave, okres Brěclav. Keď som mala 6 mesiacov, tak sme sa presťahovali s rodičmi a starými rodičmi do Trnavy. Moji starí rodičia aj rodičia pochádzajú z Bulharska. Otec Ján Vago sa narodil v Podeme a mamička Anna Supeková v Brašľanici. Maminkini rodičia, teda moja stará mama, sa volala Zuzana Vršková a starý otec Ján Supek. Otcovi rodičia boli Ján Vago a Eva Marečková.

Môj otec mal jedného mladšieho brata Martina a maminka mala päť súrodencov.

Čím sa živili tvoji rodičia?

Otec pracoval ako robotník v bývalých Trnavských

automobilových závodoch (TAZ v Trnave) ako zvérač a mamička pracovala celý život vo Vozovke ako žeriavnička.

Máš súrodencov? Poroprávaj nám o nich.

Mám o štyri roky mladšieho brata Milana, ktorý sa narodil v Trnave. Je ženatý, má dve deti a už aj vnúčatá. Pracuje ako inžinier v atómovej elektrárni.

Osudy a príbehy jednotlivých rodín, aj napriek tomu, že prichádzali v rovnakom období, sú rôzne. Ako sa tvoja rodina dostala na Slovensko?

Neviem presne, v ktorom roku prišla moja rodina do Československa, ale bolo to počas reemigrácie s ostatnými krajanmi. Najskôr sa usídlili na Šumave v dedinke Tichá. Tam

zahynula maminkina najmladšia sestra. Pri dojení ju kopl krava a na následky toho zomrela. Stará mama sa s tým nevedela vyrovnáť, a tak sa presťahovali do Jevišovky. Na Slovensko prišli, pretože už tu bola väčšia časť rodiny Vagovej a Supekovej, otcovi súrodenci, bratrance aj mamini súrodenci.

Ako si vnímala skutočnosť, že pochádzaš z Dolnej zeme? Rozprávali ste sa doma o tom?

U nás v rodine sa vôbec nehovorilo o živote v Bulharsku, ani si nepamätám, žeby sme si varievali nejaké bulharské jedlá, prípadne zachovávali zvyky. Jedine, čo si pamätám, že keď sa naši chceli o niečom porozprávať tak, aby sme nerozumeli, rozprávali sa po bulharsky.

Ako konfirmančka v Trnave

Svadobná fotografia

V dolnom rade Lydka Kozmelová, starý otec Ján Vago,
stará mama Eva Marečková a brat Milan
V hornom rade rodičia Anna Supeková a Ján Vago

**Vieme o tebe, že máš veľkú
rodinu. Porozprávaj nám o
nich.**

V roku 1982 som sa vydala za Antona Kozmela. Stretli sme sa na dedinskej zábave. Máme spolu dve deti - Veroniku a Juraja, ktorí už majú svoje rodiny. Veronika sa vydala za Miška Sýkoru, ktorý ale nepochádza z našich krajanov. Majú spolu syna Miška. Syn Juraj má dve deti, Emku a Adamka.

**Aký je tvoj život v súčasnosti?
Čomu sa venuješ, čo ti robí
radosť?**

Ja som sa vyučila za predavačku a skoro celý svoj pracovný život som pracovala v obchode. V súčasnosti už som na dôchodku,

ale ešte stále aktívne pracujem. Mám 3 vnúčatá, ktorým sa veľmi teším. Veľmi rada trávim svoj voľný čas v záhradke, kde si dopestujeme vlastnú zeleninu, ovocie aj kvety. Rada spoznávam nové miesta.

**Ako si sa dostala k Spolku? Si
aj členkou Výboru. Čo pre
teba práca pre Spolok
znamená?**

Môj prvý kontakt so Spolkom bol ešte, keď žila moja mamička, ktorá chodila na pravidelné stretnutia v Bratislave. Tá mi vždy rozprávala, koho z rodiny stretla, ako sa majú a čo je nového v Spolku. Do Výboru ma navrhla Darinka Voleková. A čo pre mňa znamená práca vo Výbore? Najmä to, že sa môžem stretávať s našimi krajanmi, z ktorých mnohých poznám aj osobne. Páči sa mi, že sa udržiavajú tradície našich predkov, a že udržiavame kontakt so širokou rodinou aspoň na každoročnom veľkom stretnutí krajanov. Inak by som ich asi ani nemala možnosť vidieť.

- Katka -

Zl'ava nevesta Janka, syn Juraj, vnučka Emka, manžel Anton, vnuk
Adamko, dcéra Veronika, vnuk Miško a zať Michal

ZO ŽIVOTA SPOLKU JUBILANTI / OSLÁVENCI

V MENE SPOLKU SLOVÁKOV Z BULHARSKA
VÁM ŽELÁME VŠETKO NAJLEPŠIE

Štefan Adamík 26. 2. 1930

Michal Adamík
27. 2. 1932

Mário Antalík 13. 2. 1966

Magdaléna Antalíková 24. 1. 1947

Alžbeta Čechová 28. 3. 1944

Štefan Červenák 5. 3. 1952

Ján Červenák 11. 3. 1940

Pavel Červenák 19. 2. 1948

Martin Červenák 3. 3. 1943

Miluše Dulayová 3. 3. 1955

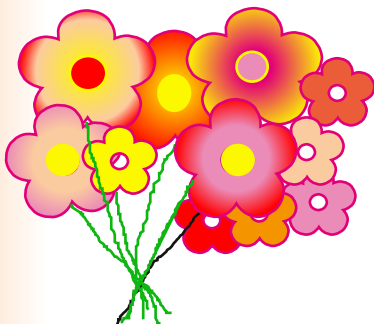
Michal Ďurica 5. 3. 1934

Danuša Gajdošová 1. 3. 1940

Pavel Hekel 13. 3. 1954

Zuzana Holíková 23. 1. 1942

Emília Hrušíková 22. 2. 1939

Matej Kabzáni 2. 1. 1931

Ján Kováč 11. 1. 1951

Veronika Kozmelová 1. 3. 1984

Peter Kubovič 31. 1. 1994

Krasimira Lacková 13. 1. 1950

Žofia Langová 21. 2. 1942

Pavel Markuš 3. 2. 1933

Pavel Markuš 18. 2. 1966

Juraj Martinský 27. 1. 1968

Anna Melichová 16. 2. 1936

Alžbeta Mihályová 4. 3. 1946

Ján Mikuláš 10. 3. 1947

Erika Mošková 23. 1. 1936

Ján Pap 14. 2. 1931

Stanislav Petrák 15. 2. 1949

Anna Polkorábová 24. 1. 1951

Judita Ritomská 24. 3. 1934

Zoja Sobeková 30. 3. 1952

Eva Švihranová 28. 3. 1959

Mária Šurganová 17. 2. 1942

Klára Tokošová 25. 3. 1994

Pavel Tichý 27. 2. 1987

Zuzana Tichá 1. 2. 1967

Anna Tóthová 7. 3. 1948

Žofia Vagová 14. 1. 1937

Pavel Varga 23. 1. 1933

Mária Vargová 27. 3. 1937

Darina Voleková 16. 3. 1953

Zuzana Žabková 4. 1. 1951

A k o z a č a l r o k 2 0 2 2

Ešte len pred pár dňami sme si navzájom priali pekné vianočné sviatky, šťastný Nový rok. Niektorí si dokonca dali aj nejaké predsavzatia. Nefajčiť?

Zdravšie sa stravovať? Hneď nasledujúci deň sme si po rezni so šalátom s pôžitkom poľahovali z cigaretky na balkóne. Koľkí z nás sa pri týchto slovách pousmiali? Dokonca aj ja...teda okrem tej cigarety, lebo to som sa ešte nenaučila...

Ešte voľno na Troch kráľov a šup do práce, do školy. Trochu sme si zašomrali, že aj tento rok na nás Perinbaba úplne zabudla. Tých pár vložiek, čo sme kútkom oka zbadali, sa samozrejme neráta.

Aj tento rok bohužiaľ začal v znamení pandémie. Už si ani nepamätáme, kedy sme o nej počuli prvýkrát. Ale zato netrpezlivo čakáme, kedy to bude naposledy. Budeme spoločne dúfať, že čoskoro.

Aj keď sme sa ešte nemohli slobodne stretávať, neboli sme neaktívni. Dalo by sa povedať, že stále sa niečo dialo. Podchvíľou

nám chodili do mailových schránok oznamy, pozvánky, zaujímavosti. Pani Katka, vedúca Spolku na nás myslela a stále nás udržovala v centre diania. Veľmi milé, ďakujeme.

Hneď po Troch kráľoch sme si prečítali, že v Slovenskom svetovom kalendári 2022 bol článok o našom Spolku. Super...

Dolnozemske zlaté pero...už sme otvorili III. ročník. Či poézia, alebo próza, našim krajanom to ide pekne od ruky, či lepšie od pera? Dokonca sa objavila aj výzva v pazovskom rádiu. Už sa tešíme na nové literárne dielka.

Vernisáž Štefana Jančíka, nádherné farebné obrazy. Pán Jančík sa dostal dokonca do hlavných správ na RTVS. Máme medzi sebou aj maliara. Krása.

Televízia Ružinov. Tento regionálny tv kanál sa stal našim spoločníkom. Pravidelne vysiela zaujímavosti zo života nášho Spolku. Tentoraz o našom úžasnom CD.

Začiatkom februára prišla pozvánka: TABLA 2022...!!! Po minuloročnom úspechu sa teraz vo

viacerých rodinách už poctivo trénuje. Ved' všetci chcú mať vo vitríne putovný pohár. Ani naša rodina nie je výnimkou.

Trifun Zarezan. Čo to je? Nejaké zaklínadlo? Alebo heslo? Prezradím. Je to patrón vinohradníkov. U nás Svätý Valentín, no v Bulharsku je v tomto období sviatok vinohradníkov. Robia sa rôzne tajomné obrady, hrá dychovka, tancuje sa. Dokonca sa volí Vinohradnícky kráľ. Zaujímavé. POZOR!!!

Pred pár dňami dorazila úžasná správa. Chystá sa tradičné stretnutie krajanov. Hurá!! Konečne po dvoch rokoch sa stretneme a dobre zabavíme. Nebude to až na jeseň, ale už čoskoro. 9. apríla 2022. A nebude chýbať ani skupina A je to...

Takže milí krajanovia, zapíšme si tento dátum do kalendára, aby náhodou niekto nezabudol a začneme sa pomaly tešiť.

-Adrika Reptová, rod. Červeňáková-

Dňa 25. 1. 2022 sme boli na vernisáži Štefana Jančíka v prestížnom Penati klube v Bratislave pod názvom *Krehká vášeň*. Mali sme možnosť pozrieť si 28 obrazov nášho krajana. Hudobným hosťom bola Michaela Velčíková, na klavíri ju doprevádzal Peter Tarkay.

Dňa 2. 2. 2022 sme prijali pozvanie do relácie Klub seniorov Ružinovskej televízie. Spolu s Dankou Sihelskou a Milanom Verónym sme rozprávali o CD piesní Spolku Slovákov z Bulharska. Moderátorka Katarína Kostkovej ďakujeme za pozvanie.

Dňa 16. 2. 2022 sa konala prednáška v Mestskej knižnici v Bratislave, z cyklu Podvečery Združenia Spolkov dolnozemsých Slovákov, pod názvom *Z histórie evanjelického cirkevného zboru v Békešcabe*. Tému odprednášal Ing. Michal Hronec zo Spolku Slovákov z Maďarska.

Dňa 2. 3. 2022 bola odvysielaná prvá časť relácie RTVS Dedovizeň pod názvom *Všetky chute Slovenska*, v ktorej vystúpili naši krajanovia - Zuzka Kováčová, Janko Kováč a Štefan Jančík. Pripravili známe bulharské jedlá - ťopaľo, ľutenicu, pržen bob, pečené čušky a supa topčeta. Ďakujeme tvorcom relácie za krásny deň a možnosť porozprávať náš príbeh.

Dňa 18. 3. 2022 bola odvysielaná druhá časť relácie RTVS Dedovizeň pod názvom *Všetky chute Slovenska*, v ktorej vystúpila tajomníčka Spolku Anna Koláriková a predsedníčka Katka Koňariková, rod. Koláriková. V tejto časti relácie pripravili gyveč a bózu. Dobrú chuť.

Dňa 22. 3. 2022 sme navštívili našu krajanu Oľgu Lopašovskú rod. Kopřivovú narodenú vo Vojvodove. Ďakujeme za krásne prijatie a spomienky, ktoré si budete môcť prečítať v ďalšom čísle Fajauky.

Pozvánka

Spolok Slovákov z Bulharska
vás srdečne pozýva na stretnutie krajanov
dňa 9. apríla 2022 (sobota) o 14:00

v Dome kultúry Vajnory

Adresa: Podlipami 2

Cena lístka 25 eur (deti do 15 rokov 12 eur)
IBAN: SK32 1100 0000 0026 2781 8489

Prosíme o záväzné prihlásenie
a rezerváciu miesta do 1.4. 2022:

maggiebulgary@gmail.com
spolokssb@gmail.com

Zasadací poriadok nájdete na: www.ssb.sk
Telefonický kontakt: 00421 907 772 130

Program

14:00 – 14:30

Príchod a registrácia krajanov

14:30

Slávnostné otvorenie stretnutia

Domozemský umelecký kolektív Krajana Vojvodina

15:00

Príhovor predsedníčky Spolku

Príhovory hostí

15:45

Prvé tanečné kolo

16:00

Raut – obed

20:00

Raut – večera

Voľná zábava do 22:00

- ❖ Hudobná skupina A je to!
- ❖ Odovzdávanie diplomov Zaslúžilý člen
- ❖ Odovzdávanie diplomu za vedomostný kvíz
- ❖ Krst CD piesní Slovákov z Bulharska
- ❖ Odovzdávanie putovného pohára v hre Tabla
- ❖ Detská tombola
- ❖ Tombola

POZVÁNKA NA PREDNÁŠKU

Dňa 20. 4. 2022 o 16:30 v Mestskej knižnici v Bratislave na Kapucínskej ulici 1.
Tému: Na každý deň jedno porekadlo z najväčšej slovenskej dediny Uhorska, prednáša Ing. Michal Hronec

TURNAJ V HRE TABLA 2022

Dňa 12. 3. 2022 sa konal turnaj v hre Tabla o putovný pohár. Tento rok sa na ňom zúčastnilo 14 hráčov.

V skupine profesionál si sily zmerali - Zuzka Tichá, Paľko Tichý, Ondrej Šproch, Ján Botík, Paľko Koňarik, Alexandra Tomová a Peter Kubovič; v skupine začiatočník Marianna Kráľovičová, Klárka Tokošová, Juraj Kubovič, Adrika Reptová, Marika Kubovičová a v skupine junior Miško Tillinger (7 rokov) a Lukáško Kráľovič (10 rokov).

Výsledková listina

Skupina profesionál

1. miesto - **Zuzka Tichá**
2. miesto - **Ondrej Šproch**
3. miesto - **Paľko Tichý**

Skupina začiatočník

1. miesto - **Klárka Tokošová**
2. miesto - **Marianna Kráľovičová**
3. miesto - **Juraj Kubovič**

Skupina junior

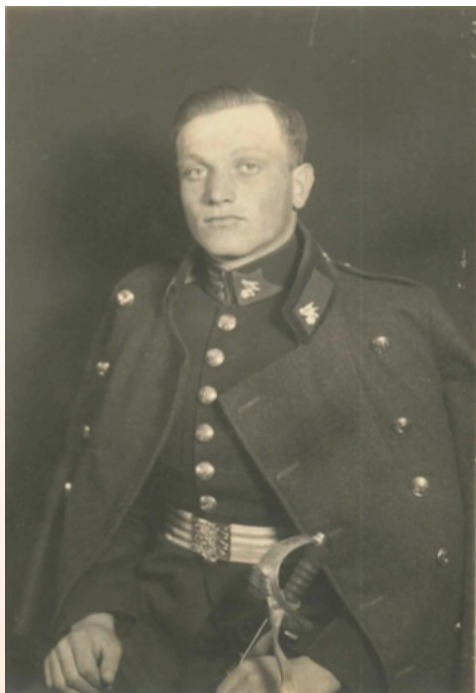
1. miesto - **Lukáško Kráľovič**

Mimoriadna cena - **Miško Tillinger**

Vítazom blahoželáme
a tešíme sa na ďalší ročník

JÁN MICHALKO

K 40. výročiu úmrtia učiteľa Jána Michalka
* 12.9.1907 – †20.2.1982

O živote a diele učiteľa Jána Michalka boli pri príležitosti vydania publikácie s jeho zbierkou piesní *Ej Bugári, Bugári* (Sofia, 2008) napísané aj dva obsažné a hodnotiace biografické portréty Kataríny Sedlákovej a Jána Botíka, z ktorých sme taktiež čerpali pri písaní týchto riadkov. Vďaka porozumeniu pána Ing. Ľudovíta Michalka, syna Jána Michalka, máme možnosť zoznámiť sa aj s autobiografickým svedectvom pána učiteľa Michalka.

„Dejiny nás učia žiť, my sa učme dejinám.“

Týmto mottom začína písať svoju rodinnú kroniku Ján Michalko, učiteľ pôsobiaci medzi našimi krajanmi v Bulharsku. Zavítal medzi našich rodákov mladý, nadšený a, ako sa neskôr ukázalo, aj talentovaný a neobyčajne pracovitý muž. Bol nielen zodpovedným a medzi žiakmi obľúbeným učiteľom, ale aj dobrým osvetovým pracovníkom. Okrem činnosti učiteľskej, kultúrno-osvetovej a telovýchovnej práce vykonal pre Slovákov v Bulharsku ešte čosi navyše – stal sa ich historikom. Napísal o nich knihu, ktorá sa stala jednou z najvydarenejších monografií o slovenských vysťahovalcoch.

V priebehu necelých piatich rokov zhromaždil o bulharských Slovákoch širokú škálu demograficko-štatistických, historických, etnografických, folkloristických a dialektologických informácií, na základe ktorých sa mu podarilo vytvoriť verný obraz o najrozličnejších stránkach vysťahovaleckých osudov, ako aj hospodárskeho, spoločenského, kultúrneho a duchovného života Slovákov v Bulharsku.

V týchto riadkoch vám priblížime život Jána Michalka prostredníctvom jeho vlastných slov, ktoré zanechal vo svojich pamätiach.

Ján Michalko pochádzal z chudobnej rodiny. Otec Ondrej Michalko sa narodil 7. septembra v roku 1872 v Mengusovciach a ako 24-ročný sa oženil s Annou Rattajovou, narodenou 21. februára 1876 v Mengusovciach. Obaja boli evanjelického vierovyznania, ale v roku 1914 sa mama Anna stala baptistkou a o rok neskôr aj otec Ondrej. Spolu mali oseť detí, avšak posledné ôsme sa narodilo mŕtve. Ján

Michalko bol piatym dieťaťom. Narodil sa dňa 12. septembra v roku 1907 v Mengusovciach. Mal štyri sestry – Máriu (15. augusta 1898), Zuzanu (22. júla 1900), Annu (11. februára 1904), Helenu (1. februára 1910) a dvoch bratov, Ondreja (2. mája 1902) a Pavla (19. apríla 1915). Rodinné pomery boli už vtedy celkom inakšie a Ján sa stal matkiným miláčikom. Zato ho nenávidel starší brat Ondrej, ktorý ho aj často bil. Ako šesťročný začal chodiť do školy v Mengusovciach k učiteľovi Štefanovi Bialekovi (Maďarovi). Ján sa učil dobre, zato však podľa vlastnej pamäti hovorí, že bol prvotriedny galgan. Kamienkami trpeli obloky na dedine a peňaženky rodičov. Nebolo preto dňa, že by nebol býval výprask ráno, na obed a večer, vždy pred jedením. V zime, keď mu rodičia nedovolili ísť sa sánkovať a pre istotu ho vyzuli, utiekol do snehu bosý, ale predsa na saniach.

Vo veku asi 6-7 rokov ochorel na týfus a hneď na to sa mu objavili na tvári pehy, ktoré mu boli verné do konca života. Keď otec v roku 1914 vzal pasenie volov, chodil s ním aj chlapec po horách za volmi, často aj počas školy. Keď v roku 1917 ochorel na šarlach a otec na „zápal chrbtovej kosti“, pasenie volov musel zanechať.

V máji, v roku 1918 sa vrátil z ruského zajatia bratranec Ján Gallo Palkov (vydala sa za neho sestra Zuzka) a trval na tom, aby chlapec išiel študovať na gymnázium do Liptovského Svätého Mikuláša, kam aj s matkou dňa 1. septembra 1918 odcestoval. Keďže zanedlho nastal prevrat, prvú triedu už skončil ako slovenskú, nie maďarskú.

V ten čas musel chodiť s otcom na baptistické

Ján Michalko a Teodora Lauková ako zaľúbení

zhromaždenie, ale baptistom sa nestal. Zato, keď asi v tretej triede na gymnáziu odoprel otcovi chodiť k baptistom a navštevoval evanjelický kostol, ako trest nedostával v nedeľu najesť. Poradil si však a najedol sa skôr, ako rodičia prišli zo zhromaždenia a potom sa pri stole smial. Tvrdil im, že sa smeje preto, aby neplakal.

Štyri triedy gymnázia vychodil v Liptovskom Svätom Mikuláši, z ktorého v roku 1922/1923 prešiel na učiteľský ústav v Prešove. Neskôr bol prijatý na štátny učiteľský ústav v Modre, kde si remeslo osvojil viac ako v Prešove. Vďaka za to najmä riaditeľovi ústavu Ferdinandovi Píseckému a dr. Antonínovi Zemanovi. Antonín Zeman mu bol ochotný pomáhať aj pri študovaní na univerzite a v liste mu píše, že mu bude finančne pomáhať.

Po skončení maturitnou skúškou dňa 9. júna 1926 v Modre prijal štátne miesto na ľudovej škole v Čope a na univerzitu nešiel. Otca už nemal, zomrel, keď bol v druhom ročníku a finančný dar od svojho profesora nechcel prijať.

Počas jeho učiteľovania v Čope zomrela aj matka a tým menej na univerzitu pomýšľal. 1. októbra 1927 nastúpil v Čope na vojenskú službu v Podolínci. Bol prijatý do školy na výchovu záložných dôstojníkov v Košiciach,

kde ho 1. januára 1929 vymenovali podporučíkom. Po vojenskej službe dostal miesto na štátnej ľudovej škole na Turej Lúke v okrese Myjava. Pôsobil tam len od 1. apríla 1929 do 31. októbra 1929 a na vlastnú žiadosť odišiel na štátnu ľudovú školu do Rožňavy. Tam učil od 1. novembra 1929 do 8. septembra 1930 do času, kedy si podal žiadosť učiť do cudziny na menšinové školy. Na základe tejto žiadosti bol prijatý na slovenskú ľudovú školu do Gornej Mitropolije v Bulharsku, kde pôsobil od roku 1930 do roku 1940.

V Gornej Mitropoliji sa stretáva s kolegom Tomášom Topoľským a jeho snúbenicou Máriou Kučerovou, ktorí učili na tej istej škole, rovnako ako aj správca školy Alois Naňák. V tom čase medzi Slovákmi pôsobil aj farár Ján Galád. Okrem nich stretáva učiteľku bulharského jazyka Teodoru Laukovú, dcéru architekta Ivana Laukova z Plevna, do ktorej sa Ján hneď v prvom roku zaľúbil a dňa 9. mája 1931 si ju vyžiadal od rodičov za manželku. Dňa 28. júna 1931 oslávili svadbu v evanjelicko - metodistickom kostole v Plevne. Spolu mali dve deti – syna Ľudovíta narodeného 23. augusta v roku 1932 a dcéru Darinku narodenú dňa 14. augusta 1936. S domácnosťou a deťmi im vypomáhala sestra Elena, neskôr aj slovenské dievčatá – Judita Sýkorová a Mária Severínová.

Začiatky učiteľovania v Gornej Mitropoliji neboli ľahké, ako opisuje vo svojich pamätiach, v dôsledku zlých podmienok pre vyučovanie, nepriateľstva zo strany niektorých Slovákov a napätia s kolegom, správcom slovenskej školy, Aloisom Naňákom. Z týchto dôvodov bol v školskom roku 1931/32 preložený z Gornej Mitropolije do Brašľanice, kam sa odsťahoval 15. septembra. Takto odlúčený od ženy a syna žil niekoľko rokov u Petrákov, kým sa v roku 1937 nedostavala slovenská škola s bytom pre učiteľa. Neskôršie sa vyostřili aj problémy s farárom Jánom Galádom a niektorými Slovákmi vo všetkých troch dedinách. Alois Naňák bol v roku 1932 preložený a na jeho miesto správcu prichádza nový kolega a výborný botanik, Ján Buček.

Ján Michalko zastával aj funkciu ľudového kazateľa. Prvú skúsenosť mal na Vianoce v roku 1932, ktoré slávil s manželkou v Bulharsku. V tom roku, 19. decembra, tragicky zahynul v cukrovare Juraj Kováč, ktorý v slovenskom kostole v Gornej Mitropoliji odbavoval služby Božie ako ľudový kazateľ, keď farár odišiel do filie v Mrtvici a Brašľanici. Ján Galád preto požiadal Michalka, aby ho na druhý sviatok vianočný zastúpil. Svojou úprimnou kázňou si získal Slovákov, ktorým sa páčilo, ako služby Božie odbavoval a tým si ich naklonil na svoju stranu.

Okrem učiteľovania v Brašľanici, zastupovania farára vo filii a zháňania financií od Ministerstva školstva a

**Z pobytu na Slovensku po svadbe v roku 1931.
Zl'ava: Alexander Klimo, Teodora Michalková, Ján
Michalko a priateľ Ján Šoltis**

národnej osvety na podporu slovenských škôl v Bulharsku, pripravoval sa na skúšky spôsobilosti pre učenie na meštianskych školách. Ako sám píše, často sa popri všetkých povinnostiach, ktoré mal, učieval do tretej-štvrtej hodiny rannej. V apríli v roku 1933 sa tejto skúške aj podrobil v Spišskej Novej Vsi pred komisiou, ale kvôli deskriptíve ju musel opakovať. Čas strávený v Československu využil na hľadanie podpory na stavbu slovenskej školy v Brašľanici. Navštívil v tejto veci Prahu i Bratislavu, kde taktiež žiadal umiestnenie žiačky Zuzany Ďuricovej na učiteľskom ústave, ktorá sa neskôr po Michalkovom odchode z Bulharska v roku 1940 stala učiteľkou na menšinových školách, spolu aj s Jánom Mikulášom.

Práca Jána Michalka sa netýkala len výučby žiakov, ako sme už vyššie spomenuli. Oddane sa venoval záslužným činnostiam napriek všetkým prekážkam, ktoré musel prekonať. Takto sa mu podarilo získať harmónium do kostola v Brašľanici, ktoré po mnohých ťažkostiach prišlo večer dňa 25. júna 1935; cez prázdniny v roku 1936 zostavil spolu s učiteľom Tomášom Topol'ským ústavu evanjelickej cirkvi slovenskej v Bulharsku, ktorú Slováci prijali a podpísali;

**Osemmesačný Ľudko s o dva mesiace mladším
Milanom Topol'ským v Gornej Mitropoliji.**

**Rodina Michalková.
Fotené pred odchodom Jána Michalka na mobilizáciu
do Československa, rok 1938.**

v roku 1937 sa mu podarilo získať prísľub od biskupa Čobrdu na zaslanie obrazu na oltár a finančnú pomoc na zvony; pričínal sa o vznik sokolskej organizácie spolu s učiteľom Jánom Šecom a taktiež o dostavbu budovy slovenskej školy, do ktorej na vlastné náklady dal urobiť najpotrebnejšie zariadenie – stôl, vešiaky, umývadlo, stolík na gramofón, skrinku na rádio a iné. V poslednom roku pôsobenia, nakoľko nedostal finančnú podporu zo Slovenska, udržiaval školu z vlastných finančných nákladov. Na podporu školy usporiadal predstavenia, tance, zábavy a iné podujatia, na ktorých sa podarilo niečo vyzbierať.

Ján Michalko bol aj aktívnym žurnalistom. Písal články, úvahy i kultúrno-politické štúdie do slovenských a zahraničných časopisov buď pod svojím menom, alebo pod pseudonym Dorin - v časopise Slovenský ľud článok pod názvom „Bulharské zvyky a obyčaje“ a o Slovákoch v Lomsku pod názvom „Ztratení“, Čs. Odboj, Čechoslovák (Záhreb), Šafárikov kraj, Ev. posol spod Tatier a iné. V rokoch 1932 až 1936 zbieral medzi krajanmi slovenské ľudové piesne. Zároveň pracoval na rozsiahlej publikácii pod názvom Naši v Bulharsku, ktorú v júli v roku 1936 dokončil ako svoju prvú vlastnú knižku. Opísal v nej dopodrobna päťdesiat rokov života, práce, piesní a zvykov Slovákov v Bulharsku. Nezabudol pritom ani na Slovákov, ktorí sa vybrali do iných miest v Bulharsku a sám ich navštívil. Takto sa dňa 1. mája dostáva medzi Slovákov v Pišurke v Lomsku. Na vydaní rukopisu sa dohodol na Myjave v tlačiarňi Daniela Pažiského a tlačiť sa začala v auguste v roku 1936. Dňa 29. januára 1937 bola kniha dokončená. Zmienka o nej bola v Slovenskom Východe, New-Yorskom denníku, Národnej jednote a iných novinách a časopisoch.

Ján Michalko sa venoval aj prekladateľskej činnosti –Svitanie na Balkáne (Stojanova), Povešť o hore (E. Staneva), Katka (A. Segrenský), Na úpäť Vitoše (P. Javorova), Hroznový mušt (D. Sprostranova), Zálety v

Slováci v Pišurke v Lomsku v roku 1935.

parku (A. Girginova), Cesta (Daskal). Z vlastnej tvorby sa zachovala poviedka Trstiny vo vetri života, ktorá ale uverejnená nebola.

Dňa 27. augusta 1940 dostal Ján Michalko dekrét, v ktorom bol preložený a od 1. septembra nastúpil na meštianke v Spišských Vlachoch. Ako sám píše vo svojich pamätiach, lúčenie s krajanmi bolo veľmi dojímavé a sám sa neubránil slzám. Do Plevna ich (Jána Michalka, jeho ženu a deti Ľudka a Darinku) odviezol Pavol Nosál, Ján Petrák a Martin Vrška, ktorí ich vypravovali s piesňou – Búh buď s vami, než se sejdem zas. Na Slovensko cestovali spolu s Topoľským a jeho rodinou, ktorý bol taktiež preložený.

Po návrate na Slovensko bol Ján Michalko učiteľom na

Skupina Sloveniek v Pišurke v Lomsku v roku 1935.

meštianskej škole v Spišských Vlachoch (1940 – 1945). Odtiaľ prešiel na meštiansku školu v Košiciach (1945 – 1959), kde sa zapojil aj do činnosti košického rozhlasu. Popri iných jeho reláciách odznelo tu aj pásmo „Za slovenskou piesňou v Bulharsku“ (1948). Počas pôsobenia v Košiciach venoval sa aj prekladaniu z bulharčiny, hlavne divadelných hier a beletrie od popredných bulharských spisovateľov. V roku 1959 odišiel z Košíc do svojho rodiska. Do roku 1967 učil na strednej škole vo Svite, potom odišiel do dôchodku.

- Katka Koňariková -

Použitá literatúra:

Botík, J.: Ľudové piesne Slovákov v Bulharsku zo zápisov Jána Michalka. In: Ej, Bugári, Bugári, Sofia 2008, s. 9-13.

Sedláková, K.: Ľudové piesne Slovákov v Bulharsku zo zápisov Jána Michalka. In: Ej, Bugári, Bugári, Sofia 2008, s. 14-23.

Výbor Československej školy a odbočky Československého národného domu v Brašlanici, rok 1935.

KRAJANIA O JÁNOVI MICHALKOVI

Moje prvé stretnutie s knihou p. učiteľa Michalka „Naši v Bulharsku“

Pred určitým časom, keď ešte nebola televízia, počítače, mobily a iné dnes bežné zariadenia, existovali len kiná, divadlá a hlavne knižnice, z ktorých sme mohli čerpať znalosti a zábavu. Mňa v mojom mladom veku zaujímali predovšetkým knihy. Už v Bulharsku, ale aj po príchode do Československa som sa venoval tomuto žánru.

Keď som sa v roku 1946 (len rok po skončení 2. svetovej vojny) dostal cestou osudu do Prešova, pokračoval som v mojom záujme o knihy, priam som ich hľtal. Jedného dňa, ako som sa hrabal v knižničnej kartotéke, zbadal som spomínanú knihu. Nevedel som, ako 14-ročný, o čo ide. Z prekvapením som zistil, že ide o nás. Obdivujem, ako si p. učiteľ dal záležať na rôznych podrobnostiach zo života našich krajanov vo všetkých Slovákmi obývaných obciach. Dokonca aj ich účasť „v balkánskych vojnách“, vojenské vyznamenania ktoré obdržali, ukážky z ich života napríklad naše piesne a pod. V Bulharsku som sa za môjho života s touto knihou nestretol, zato na Slovensku mám dojem, že si ju každá rodina obstarala. Kúpil si ju aj môj otec. Povieť vám, ako o ňu prišiel. Boli tam medzi iným uvedené aj krásne vinšy, ktoré sa prednášali na slovenských svadbách. Raz si túto knihu od môjho otca požičali naši susedia, slovenskí krajanovia, ktorí sa presťahovali z Maďarska. Viac ju nevrátili, lebo sa vraj stratila.

Keď som to už načas, zaspomínajme si aj na ďalšiu osobnosť z nášho života v Podeme. Poslednou slovenskou učiteľkou v Podeme bola p. učiteľka Gočová, ktorá nás presvedčila, že môžeme pokračovať v štúdiu na Slovensku. Takto sme sa s mojím bratrancom Jožkom Marečkovým po skončení „progymnázia“ v 3. ročníku strednej školy vybrali na ďalšie štúdium. Rodičia nám nabalili kufre, posadili na loď a po Dunaji v trvaní 24 dní sme vystúpili v Bratislave, kde sme sa prihlásili na repatriačnom úrade. Tu sme obdržali nové repatriačné preukazy a malý príspevok na cestu. Z niekoľkých možností sme si vybrali školu v Prešove, kde nás prijali do evanjelického gymnázia, rovno do kvarty a ubytovali v evanjelickom internáte. Prešov bol vlastne určený vopred, nakoľko pani

učiteľka Gočová pochádzala od Giraltovičov. Hneď prvé Vianoce sme trávili v rodine p. učiteľky, teda u Gočovcov. Na dodatok ešte povieť, čo som ani netušil, že na tomto istom gymnázii rok pred mojím príchodom maturoval môj ďalší bratranec Ondrej Mikuláš. A tak ma rýchlo profesori prijali ako do rodiny. Tu nás čakala ďalšia úloha, naučiť sa šarištine, ktorou sa prihovárali aj niektorí profesori v škole. Tak som „še mušiel naučiť hutoric, napr. dze še robí – nezavádzam“.

- Martin Mikuláš -

BULHARSKO V ROKOCH 1878 – 1918

Pre pochopenie imigrácie Slovákov do Bulharska je treba prihliadať na politické zmeny.

Bulhari sa vymanili z tureckej nadvlády po rusko-tureckej vojne 1877-1878, keď ruské vojská oslobodili väčšinu Bulharska. Mierom v San Stefano 1878 veľmoci uznali samostatnosť bývalých tureckých území na Balkáne. Vzniklo samostatné Srbsko, Rumunsko, Čierna Hora. Vzniklo aj autonómne Bulharské kniežatstvo pod správou Osmanskej ríše, ktorá spravovala aj tzv. Východnú Ruméliu – východnú časť Bulharska.

Veľké sobranie (parlament) zvolil 1879 za prvé bulharské knieža Alexandra Battenberského. O vplyv na nový bulharský štát sa usilovali veľmoci: Rusko, Turecko a Rakúsko-Uhorsko. Bulharské knieža Alexander I. a premiér Stambolov sa usilovali europeizovať zaostalé Bulharsko. V roku 1878 Samuel Jaroslav Zachej (1841-1918) opustil Bukurešť a ako prvý Slovák sa odsťahoval do Bulharska do Sofie. Získal si sympatie Sofie, vtedy

Alexander Battenberský

mestečka s 20 tis. obyvateľmi. Základom imigrácie Slovákov do Bulharska bol zákon o zaľudnení (osídlení) nezaľudnených častí Bulharska z 31. mája 1880, ktorý podpísal knieža Alexander I. Zákon bol novelizovaný roku 1891 a v roku 1902. Pán Zachej zrejme informoval Slovákov v Uhorsku, ale aj krajanov na Dolnej zemi, aké výhodné podmienky Bulharsko poskytuje novým kolonistom. Takže sa pohli prvé skupiny do Bulharska. Alexander I. Battenberg získal doma popularitu, keď v srbsko-bulharskej vojne 1885 odolal srbskému útoku a bulharské vojská pri Slivnici zvíťazili. Veľké národné zhromaždenie (sobranie – parlament) vyhlásilo v 1885 úniu – zjednotenie dovtedy vazalského Bulharska a Východnej Rumélie v jedno Bulharské kniežatstvo s hlavným mestom Sofia. Jednostranné bulharské aktivity rozhnevali veľmoci, predovšetkým cárske Rusko. Ruskí agenti sa usilovali z trónu odstrániť Alexandra

I. a chceli tam mať proruského vládcu. Najprv knieža uniesli a chceli do prinútiť abdikovať, ale Alexander odolal. Zlomil sa až na druhý raz a 7. septembra 1886 abdikoval. Mladé kniežatstvo ostalo bez panovníka.

Regentská rada a bulharský parlament vymenoval delegáciu, ktorá mala na ceste po Európe hľadať vhodného kandidáta na bulharský kniežací stolec. 17. decembra 1886 sa vo Viedni zoznámili s možným kandidátom: 26-ročný Ferdinand z rodu sasko-koburského, dôstojník uhorskej armády. Jeho matkou bola Klementína, dcéra posledného francúzskeho kráľa z orleánskej vetvy. 28. apríla 1887 regenti ponúkli Ferdinandovi Coburgovi korunu. Po niekoľkomesačnom váhaní, Ferdinand ponuku prijal. 7. júla 1887 Veľké sobranie v Tirnove jednomyseľne zvolilo Ferdinanda za knieža Bulharska. Dezinovaný vládca 8. augusta nastúpil na cestu do Bulharska. 22. augusta 1887 slávnostne vstúpil do Sofie a ujal sa vlády.

Klementína Orleánska

Ferdinand I.

**Július Chudík na snímke sofijského
dvorného fotografa**
zdoj: Horehronský talizman

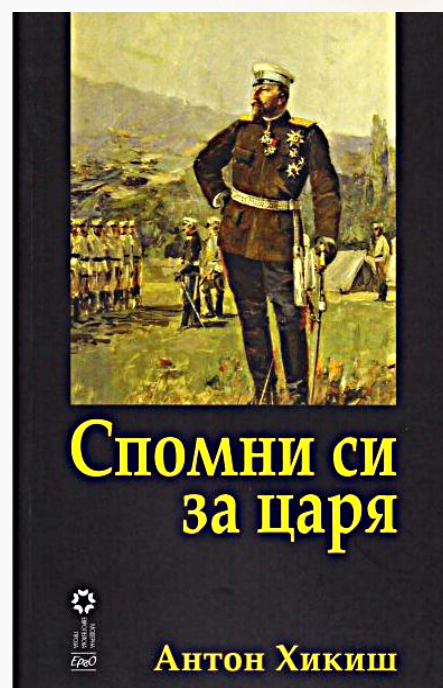
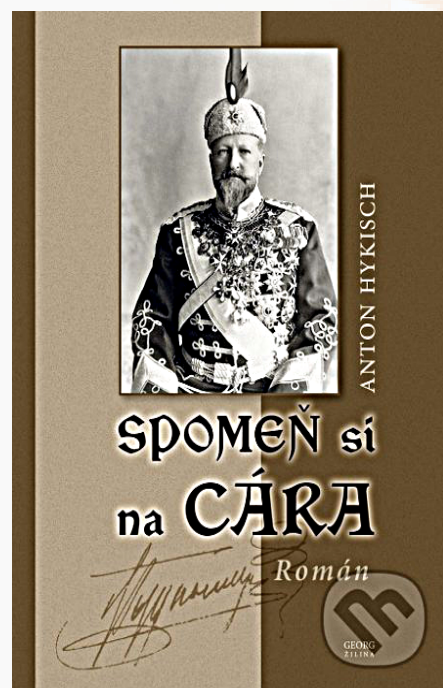
Autor Ján Michalko spomína Ferdinanda ako „cisára“. To si vyžaduje spresnenie. Ferdinand I. bol knieža Bulharska od roku 1887. Na 10. výročie svojho nástupu pripravil prekvapenie. Veľké národné sobranie v Tirnove dňa 5. októbra 1908 prehlásilo Bulharské kráľovstvo a Ferdinanda I. za cára. Nadviazalo tak na tradíciu zo stredoveku, keď v roku 996 Rím uznal Simeona za cára Bulharov. Podľa slovansko-ruskej tradície označenie cár je totožné so západoeurópskym označením cisár. Samozrejme, Ferdinand Coburg týmto označením si znova pohneval ruského cára, ktorý sa považoval za jediného, ktorý je oprávnený používať tento titul. Ferdinand v neskorom dvadsaťročí svojej vlády bol protirusky orientovaný a nakoniec aj v prvej svetovej vojne -po dlhšom váhaní – sa Bulharsko pridalo na stranu Ústredných mocností: Nemecko, Rakúsko-Uhorsko, Turecko, čo bolo aj príčinou Ferdinandovho pádu na

jeseň 1918. Vtedy sa vzdal trónu v prospech syna Borisa a odišiel do exilu v Nemecku a na Slovensko. Cár Ferdinand sa usiloval ekonomicky pozdvihnúť Bulharsko, podporoval modernizáciu ekonomiky. Je viac ako pravdepodobné, že aj osobne, napr. cez profesora Zacheja, povzbudzoval príchod Slovákov do Bulharska, lebo z vlastnej skúsenosti z Horehronia a Gemera poznal pracovitost' slovenských ľudí. No základom bol stále platný osídľovací zákon. Významným faktorom mohla byť aj istá jazyková príbuznosť, slovanský jazyk (na rozdiel od Maďarska či Rumunska). Cár Ferdinand bol nepochybne až do smrti priateľom Slovákov a Slovenska. (Osobný list a štátne vyznamenanie Zachejovi tiež o tom svedčí.)

Osobitnú kapitolu tvorí nábor Slovákov do služieb cárskeho dvora v Sofii za Ferdinandovej vlády. Ide o počiatok 20. storočia. Úspešné atentáty na kráľov (Portugalsko, Srbsko) a pokusy o atentát na cára v Bulharsku (Panicovo sprisahanie) viedli Ferdinanda k snahe obklopiť sa v Sofii spoľahlivými „svojimi“ ľuďmi. Počas letných dovolení na Slovensku Ferdinand si vyberal mladých mužov a ženy do služieb v Sofii. Takto sa dostal v roku 1906 do služieb cára ako adjutant aj môj strýko Anton Hykisch ml. – cez známosť s jeho otcom, mechanikom v Coburgovej valcovni plechov vo Valkovni. A o rok neskôr už Anton H. prijíma do služieb cára Júlia Chudíka (otec spisovateľky Kláry Jarunkovej) a tak sa pokračovalo až do začiatku prvej svetovej vojny. Stačí zájsť do obce Šumiac a starí obyvatelia potvrdia, že mnohí Šumiacania boli v službách „pána cára“ v Sofii (šoféri, kuchárky, zriadenci, členovia ochranky,

správcovia). A dobrý „nosatý Ferdinand“ pomohol mnohým mladým v Horehroní a v Gemeri k štúdiám a lepšiemu životu. Samozrejme, významnú úlohu tu hrali aj Ferdinandove excentrické náklonnosti (bisexualita). Píšem o tom v románe Spomeň si na cára.

- Anton Hykisch -

Spomienky Márie Turanskej rod. Miťkovej narodenej v roku 1935 v Podeme

Narodila som sa 21. septembra 1935 v Bulharsku, v Podeme. Moji rodičia Pavol a Eva Miťkovci sa o mňa a o brata Ondra vzorne starali. Otec bol záhradník. Okrem toho, keď v Bulharsku, v evanjelickom kostole istú dobu chýbal slovenský farár, zastupoval ho môj otec.

Spomienky na detstvo

Rada spomínam na moje krásne detstvo. Krátku dobu sme bývali pri Sofii, kde môj otec pracoval ako správca na veľkostatku. Bolo to blízko Sofie-Dvorec Vranja, blízko sídla cára Borisa. Dvorec Vranja (cárovo sídlo) sa v bažinách brodil Vanjuško-Rus a chytal žaby pre cárovnú, pôvodom Francúzku. Do školy som chodila do Grubljan, do 1. triedy bulharskej školy. Rada som sa hrávala na veľkej lúke, kde kvitli krásne margaréty. Na konci školského roku sme s tetou urobili krásny veniec a celá škola bola vyzdobená vencami aj od ostatných detí. Niekedy som bežala na tú krásnu lúku pozorovať, ako cárove deti, Simeon a Mária Luiza, jazdili na koňoch. Spolužiačka ma raz pozvala k nim na návštevu. Boli chudobní, mali veľkú izbu, v strede izby kameňmi ohradené ohnisko, na ňom kotlík, kde varili, miesto postelí mali ustlané na zemi domáce tkané deky a miesto skríň mali bydlisko, akoby prašiak a tam si ukladali šatstvo.

Potom prišla 2. svetová vojna. Pamätám si, ako nám nad hlavou hučali lietadlá. Vrátili sme sa domov do Podemu. Tam som prežívala krásne detstvo s našimi slovenskými deťmi. Hrávali sme sa na pažití, inokedy sme robili detskú svadbu. Podonášali sme koláče, ja som bola mladucha. Alebo sme hrávali divadlo. V metodistickom kostole na Vianoce sme hrali scénu, kde ja som bola sv. Mária pred kolískou a Miško Palkovič bol sv. Jozef. Miško bol aj moja detská láska. Niekedy k nám prišiel a k meninám mi zahral na harmonike. Aj moji rodičia, keď boli slobodní, hrávali divadlo - „Kamenný chodníček“. Hrávali tam hlavné postavy. Brávali ma aj na slovenské divadlo, keď sa hralo v škole.

Život v Podeme

Keď sme boli s bratom asi 7-8 roční, naši nám spravili na poli kolibu a cez deň sme tam strážili melónové pole. Aj tak sme sa bavili, že sme gálikovali (robili štvorčeky) na žltých melónoch, či sú už

zrelé na koreni. Rodičia mali z nás radosť. Keď melóny dozreli, poodvážali hŕby na dvor a vonku neskoro do noci varili z nich lekvár bez cukru. Hrozno, keď bolo veľa, aby dlho vydržalo, povešali na špagáty na povalu. Tam, kde sme bývali v Podeme, bola pekná predzáhradka a na plote ružové ružičky. V sobotu sme

na dvore pozametali a tiež aj na ulici pred domom. Keď prišiel čas zberu kukurice, pole bolo ďaleko od obce, naložili sme sa celá rodina do voza na kravách a pomaly sme cestovali. Nakoľko to bolo ďaleko, ostali sme tam aj spať v poli, poprikryvali sme sa pokrovcami doma tkanými. Deky ešte neboli. Šúpať kukuricu sme pozvali mládež z dediny, ktorá sa postretala, spievali a hostili sme ich varenou kukuricou a varenou pšenicom – žitom s medom.

Tešila som sa aj na slovenskú školu, učila ma učiteľka Gočová. Rada som spievala slovenské ľudové pesničky a čítala som aj slovenské knihy, napríklad Robinson Crusoe, Chalúpka strýčka Toma.

Na Vianoce sme chodili traja, štyria spievať nábožné piesne pod okno k rodinám. Tí nám dávali do kapsičky orechy, koláče.

Moja mamka naučila vnúčatá modliť sa a na Nový rok vinš:

*Ja som malá veverička,
pýtam si ja do košíčka,
kus koláča, kus mrváča,
vypustím vám z chyži vtáča.*

*A to vtáča čvirkalo,
Pána Krista privítalo
a ja ho tiež vítam,
grajciarik si pýtam,
grajciarik mi dajte,
zdraví ostávajúte.*

Toto nám teraz vinšuje vnučka Janka. A tiež si pamätám túto od mojej mamky:

*Ostala som samodruhá,
neviem od koho,
len nepovec moja milá
na mňa samiho
a ja ti dám moja milá 100 oviec,
len nepovec moja milá,
že ja som otec
a ja ti dám moja milá kravu s tel'aťom,
aby si sa dochovala aj s tým dieťaťom.*

Vinšuje nám vnučka a moja neter Janka Strelcová rod. Miťková.

Spomienky na rodičov

Môj otec Pavel Miťko chodil za mojou mamkou Evou Kolárikovou, ale nechceli ju rodičia za neho dať, lebo Miťkovci boli chudobní. Zasnúbili ju za Blašku. Ale otec ju raz v noci ukradol od Kolárikovcov cez okno a pritom sa odlúpol kus muriva.

Môj otec bol vášnivý rybár. Chytal zvláštnym spôsobom, bez udice. Ponoril sa do vody medzi korene stromov a ticho sa priblížil k rybám kde odpočívali a chytil ich za žiabre a vyhadzoval na breh, kde sme my čakali. V Podeme tiekla rieka Vito a tam chytal veľké sumce.

Chytal ryby aj na Žitnom ostrove Vojka, tiež v

Rusovciach. Tam sa mu veľmi darilo. Raz mu bola od vody taká zima, až sa triasol. Hovorím mu: „Už sa trasiete, vypadne vám protéza do Dunaja a budeme musieť robiť novú.“ Moja mamka už ani nevedeli, čo s toľkými rybami. Pripravovali ich dokonca aj nakyslo.

Veľmi som mala rada moju starú mamku Miťkovú rod. Melichovú. Narodila sa v Hertelende. Brávala ma

Spomienky na starých rodičov

na zabíjačky v rodine, chodili sme spolu do poľa na melóny a na hrozno. Po večeroch štrikovala a keď nás deti utišila od pobežovania, vyprávala nám rozprávky, ako Popoluška, Pán Boh daj dobrý deň lavička. Aj dedko Ondrej Miťko, narodil sa v Békešskej Čabe, a ako 14-ročný sa presťahoval do Bulharska. Boli veľmi šikovný, vedeli robiť posteľe, skrine, kolísku pre vnúčatá. Matrace boli doma utkané, naplnené slamou a kukuričným šúpolím. Pestovali bavlnu, konope, spracovali ich a priadli. Stará mamka mali praslicu, kúdeľu a vreteno. Aj mne také dedko spravili, lebo som ich chcela napodobniť. Dedko, keď boli vojak v 1. svetovej vojne, písali domov listy, ale stará mamka nevedeli čítať. Keď im to druhí čítali, vždy pridali niečo veselé, čo tam nebolo a smiali sa. Stará mama si ale mysleli, že sa smejú z nej, a preto sa sama naučili písať aj čítať.

Spomínali na tie časy, ako išli do mlyna zomlieť múku, stáli v rade a plakali. Ľudia sa ich pýtali prečo? A stará mama sa dali do ešte väčšieho plaču, že deti sú doma hladné, a tak ich pustili prvú.

Voľakedy bola chudoba a veľa si vedeli spraviť sami. Pestovali aj „bubi“ – priadku morušovú. Ja som liezla po stromoch, zbierala som do zástery listy a buby sme krmili na stoloch v izbe. Rada som počúvala šuchot veľkých húseníc, keď požierali listy. Inokedy mi stará mamka ušili šaty, nosila som ich celé leto a na druhý rok, keď mi boli krátke, vložili do nich čierny štráf a boli dobré.

Raz som prišla domov zo školy a stará mamka a moja mamka liezli po stoličkách a maľovali izbu. Dodnes cítim vôňu vápna a vidím čisté biele steny.

Naša cesta do Československa

Prišiel čas, keď sme sa sťahovali do Československa. Pamätám sa, ako sme slovensky spievali všetci v Sofii na stanici – Tečie voda tečie cez Velecký majer, prečo si ma nechal starodávny frajer. Potom sme bývali na Morave v Malešovičiach 1 rok. Škola bola mimo obce vzdialená 3 km. Otec mi kúpil bicykel a naučil ma na ňom bicyklovať. Potom sme sa presťahovali do Bratislavy, kde som chodila na Zdravotnú školu, odbor zubná technická. Toto povolanie som si veľmi obľúbila a darilo sami.

Ako som sa zoznámila s manželom

Prišiel nový rok 1955 a so sesternicou sme sa chceli ísť zabaviť do Cerkulu, Caltonu. Stáli sme pri dverách, pretože nebolo miesto. Vtom prišiel jeden chlapec, že ich je viac kamarátov a majú pre nás miesto. Sedel tam aj jeden mladík, ktorý mi hneď padol do oka, láska na prvý pohľad. Tancovali sme stále spolu a o polnoci, ako na Nový rok zhasli, on ma pobožkal. Potom sme začali chodiť spolu aj na plesy. Bolo to pekné, keď mi v máji nosil konvalinky. Ale v jeseni mal ísť na vojnu na 2 roky. Aby sme sa neodcudzili, tak sme sa 24. septembra 1955 zobrali. Z vojny chodieval domov vlakom a potme ukazoval sprievodcom vždy jeden starý cestovný lístok, až mu jeden sprievodca na to prišiel, že je to starý lístok, a tak si lístok musel kúpiť.

Moja rodina

23. marca 1957 sa nám narodila dcéra Danka. Vtedy som bývala sama v Petržalke a moji rodičia v Moste pri Bratislave. Zobrali mi ju po materskej k sebe a vychovávali. Časom sme v Moste postavili dom a žili sme šťastne 37 rokov. On sa vyžíval v hrozne a ja v kvetoch, skalkách. Mávali sme všetky druhy ovocia, veľa sme zavárali, ríbezle sme s dcérou oberali a nahlas spievali, aby počuli susedia. Časom sa dcéra Danka vydala. Potom k nám chodili aj s vnúčatami – Mirko a Evička a veľmi sa im na dedine páčilo.

Po smrti manžela

Šťastné roky prešli a ja som ovdovela. Sama som zvládala bývať 1 rok. Potom som odišla do sociálneho zariadenia, do 1 -izbového bytu, kde bývam už 20 rokov. Bola som veľmi spokojná, mávala som svoje záujmy, chodenie na prechádzky do lesa, cvičenie strečing, jóga a 5 Tibeťanov a dnes v čase covidu cvičím doma a chodím na turistiku. Je tu blízko les,

V hornom rade zľava: otec Pavel Miško, Marka Turanská, mama Eva Koláriková
V dolnom rade zľava: starý otec Ondrej Miško, brat Ondrej a stará mama Mišková

teším sa krásnemu okoliu, prírode a relatívnemu zdraviu a tu v domove dôchodcov mám náhradu za záhradu, najkrajší balkón plný kvetov.

Rada si spomínam na moje slovenské spolužiačky a priateľky, s ktorými som sa hrávala. Často si

Moji priatelia

spomínam na moju spolužiačku a priateľku Anku Markušovú Peškovú, ktorú občas navštevujeme v Mikulove. Aj do Jevišovky som chodievala. V roku 2021 som bola navštíviť môjho otca sestru ňaničku Zuzku Mrenicovú, ktorá sa dožíva už 97 rokov. Ešte stále sú svieža, chodia s paličkou, očistia jahody, zavaria džemy a keď sme spolu, veľa spomíname na staré časy. Boli to pekné časy v mladších rokoch, keď sme sa stretávali dlhé roky ako rodiny a striedavo sme sa navštevovali v našich domácnostiach. Bola to Anka Vagová rod. Dudášová, Zuzka Koláriková rod. Sýkorová, Miško Melich (Miško malý) so ženou Ankou, Miško Holík, ktorý vedel, čo ľúbime, vždy nám pripravil plnku takú ako keď naše staré mamy varili sliepku. Bolo nám veselo, veľa sme spomínali. Hostili sme sa aj s bulharskými špecialitami – banica, pita, pečené čušky, sarma, ľutenica, rejteša, atď. Postupne poodchádzali, všetkých som mala rada, vážili sme sa navzájom. Zostali sme len dve – Anka Melichová a ja.

Býva mi smutno, lebo veľa mojich blízkych a známych poodchádzali, už ani v našom Spolku Slovákov z Bulharska nemám koho stretnúť, ale teším sa vždy na náš časopis Fajauka a na to, že máme našu predsedníčku Katku, veľmi schopnú a ktorá nás svojimi článkami privádza na naše mladšie roky a spomienky z Bulharska.

- Marka Turanská -

Tvorba Juraja Dolnozemskeho

Juraj Dolnozemský, obč. m. Juraj Antal. Navštevoval štyri triedy meštianskej školy v Slovenskom Komlóši, študoval na ev. lýceu v Orosháze (nedokončil). Prešiel viacerými zamestnaniami: pracoval ako poľnohospodársky robotník, vypaľoval tehly, robil plavčíka, futbalového rozhodcu a i., bol predsedom miestnej organizácie *Zväzu Slovákov v Slovenskom Komlóši*, spolupracovníkom mesačníka *Komlóšsky hlásnik*. Spoločne s Pavlom Samuelom a Júliusom Szabóom patrí k najstaršej slovenskej literárnej generácii v Maďarsku. Básne začal publikovať až na sklonku 70. rokov (*Ľudové noviny*, *Náš kalendár*, almanach *Zrod*, štvrťročník *SME* a i.). Knižne debutoval zbierkou *Večerný dážď* (1988), autor knihy veršov *Ťarcha páperia* (1994), do tejto zbierky zaradil okrem poézie aj niekoľko aforizmov. Časť z jeho literárneho diela sa nachádza v antológiách *Chodníky* (1984) a *Čo nás spája* (1994). Ďalšie zbierky básní - *November* (1995), *Doma* (1998), *Vernosť* (2002), *V okovách času* a *CD Básne* (obe 2006).

Zdroj: Literárne informačné centrum

Z básnickej zbierky **Pozdrav z dial'avy**

Človek

Človek sklamaný
...putuje.
Otázku si kladie.
Už aj rána
sú chladné.
A túla sa
sprava doľava
túžob plný.
Malým riekam sú
kálne vlny.
Láska v srdciach
osivela.
Z dial'avy sa
blížia znova
záhad plné časy,
ktoré chladom dýchajú,
smútkami snívajú.
Ale od doby si
už raz
aj radosť žiadajú!

Slová a dni

Do nového dňa
si novú nádej hľadáme,
v očiach radosť
už dávno nemáme.
Ako odpísaní
túlame sa
s myšlienkami
upretými do seba.
A ten čas
s chudobnými možnosťami
ozaj prečo
tak rýchlo odletí,
že aj náš osud
- dočasne -
smútkom zaslepí?!

Zlosť

V stálom pohybe je
celý svet,
lenže zlosť ešte
stále nie je preč.
Viazaná je s časom.
Kraľuje, velí
a cári nad túžbami,
narába podľa svojej
nálady
a hrá sa smelo so
snahami.
Kladie okovy na ruky,
vetrom zapcháva
nám uši,
tak robí nepokoj
aj v duši.
Mnoho otázok
prečúsi,
nádeje preruší,
nevinných pokutuje,
dohody zažíva
vysuší.

Ilustroval Štefan Jančík

Človek, od ktorého sa stále mám čo učiť - môj "Dede"

Kládol som si otázku, koho opíšem v tejto charakteristike, pretože pre mnohých sú ich najväčší vzor rodičia, ja samozrejme, nie som výnimkou. No však pre tento opis som si vybral svojho dedka.

Môj Dede, ako ho všetci musíme volať, je ozajstná hlava rodiny. Vždy túžil po milujúcej a šťastnej rodine, ktorú sa mu podarilo vytvoriť a často dáva najavo, ako sa z toho teší na našich rodinných oslavách. Je to ten jeden jediný pán za vrchom stola, ku ktorému si všetci chodíme pre rady.

Náš Dede je primerane vysoký, má šedivé vlasy a fúzy, ktoré sú pre neho typické. Má ich odvždy, čo ho poznám a neskutočne krásne žiarivé modré oči. Typické pre neho je, že už v polke marca je celý čierny, pretože nonstop pracuje na záhrade. Len málokto by mu odhadol taký vek, aký v skutočnosti má. On aj moja babka sú totiž veľmi vitálni a neposední starci. Robí mu

problém len tak sedieť pred telkou a nič nerobiť, pretože to na neho nie je. Už dlhé roky miluje záhradkárčenie vo svojej záhrade a samozrejme, pomáhať deťom a nám vnúčatám s rôznymi problémami a výzvami, ktoré nás stretávajú v živote. Avšak egoisticky môžem povedať, že jeho bezmála najobľúbenejšia aktivita je môj futbal. Som jediný ich vnuk, takže prirodzene sa veľmi teší, že jediný zástupca rodiny mužského pokolenia sa

rozhodol hrať šport, na ktorom vyrástol a ktorý miluje. A dáva to najavo. Celé moje detstvo ma vozil na tréningy, poskytoval mi pravidelné ošetrovanie rán vzniknutých na zápasoch, vozieval ma k doktorom, keď to bolo treba, ale najväčšie boli a stále sú rady, ktoré mi vždy dával a do dnešného dňa dáva. Teraz, ako hrdý dedko, ma sleduje z tribúny, ako hrám zápasy. Šťastie a radosť v jeho očiach ani neviem popísať slovami.

Pokiaľ niekto z rodiny nevie, čo ďalej, vždy sa volá jemu. Či už ide o rozbité potrubie alebo výpočet exponenciálnej rovnice z matematiky. Náš dedko je skrátka chodiaca encyklopédia. Osobne pre mňa je to muž s veľkým M, lebo, nech sa deje čokoľvek, vždy mi povie, čo ďalej a ako na to. Je síce už starší, ale neustále drží krok s dobou, teda až na elektroniku - tá mu už trochu začína dávať zabrať.

Je to človek s obrovským srdcom a my - tí, čo ho poznáme, to vidíme a berieme si z neho príklad. Vždy nám vštepoval jedno heslo do hlavy: „Čím viac máš, o to chudobnejšie ťi!“. Maličkosti robia veľkorysosť človeka, a tak to aj platí u nášho dedka. Odkedy som s ním jazdieval v aute, nebolo dňa, čo by nepodporil nejakými korunkami ľudí, čo napríklad predávajú

na križovatkách Notabenne a podobne.

Vždy, keď má niekto z nás zlý deň, príde ku našim starým rodičom a akonáhle uvidíme ten šťastný a nefalšovaný úsmev, je nám hneď lepšie. Môžeme mať hocijako náročný a zlý deň, ale stačí pohľad a pár viet s naším dedkom a hneď ideme domov vyškerení a s čistou hlavou. Pre mňa je ako taká búľlavá vírba, vie neskutočne dobre počúvať a ako som už spomínal, vždy mi vie povedať, čo a ako ďalej.

Tak, ako každý človek, aj náš dedko má zlé stránky. Tým, že náš dedko je veľmi sčítaný a múdry muž, vie byť často najmúdrejší a to bohužiaľ aj keď pravdu nemá. Celý život je v rozbehnutom vlaku a keďže nevie obsedieť v pokoji na zadku a musí stále niečo robiť, čo začína byť pomaličky problém, keďže roky pribúdajú, ale práce neubúda. Nevie si uvedomiť, že nemusí v jeden deň pokopať celú záhradu, ale stačí len

polovica. Nevie si uvedomiť, že keď si jeden deň pozrie futbal a nepôjde si zacvičiť do záhrady, nič sa nestane. Skrátka, jeho ďalšia negatívna vlastnosť je, že nevie oddychovať. Občas vie byť pekne otravný s neustálym volaním, pýtaním sa, že či náhodou niekto z nás nepotrebuje s niečím pomôcť, ale vtedy si vždy uvedomíme, aké máme šťastie, že máme takéhoto dedka.

Dede je neskutočný vtipkár a vždy sa teším, keď jeho aj babku idem v nedeľu pozrieť,

ako sa majú. Ja už roky hovorím, že by som si tam mal každé jedno sedenie spísať a vytvárať postupne scenár na večerný sitkom. To, ako sa môj dedko vie s mojou babkou doťahovať, je sila. Vždy nás vie nejako rozosmiať a vždy počujeme nejaký ten "starecký" vtip.

Náš Dede je muž, od ktorého sa budem mať vždy čo učiť a je otázne, či to vôbec všetko stihnem. Celý život je tvrdo pracujúci človek, ktorý vždy mal srdce na pravom mieste. Jeho vlastnosti z neho robia neskutočne dobrého a skromného človeka s obdivuhodným pozitívnym pohľadom na život, aj keď mnohé chvíle boli veľmi náročné. Jeho životné motto znie: „V zuboch vrecia nosiť!“, a tak sa aj staval aj stále stavia k životu. Príde problém (vrecia) a zahryznem sa do neho a vyriešim ho ja, aby ostatní mali pokoj. Je to ozajstný gentleman, ktorý sa na nič nehrá, nikdy neprezliekol kabát a vždy bol sám sebou, za čo som na neho hrdý.

Dúfam, že keď budem od neho stále počúvať rady a tak tvrdo pracovať ako on, dokážem minimálne to, čo on.

- Andrej Kučerka -

Vietor a slnko

(Konstantin Ušinskij)

Raz sa slnko a srditý severák začali škriepiť, kto z nich je silnejší. Dlho sa škriepili, až sa napokon rozhodli, že si zmerajú sily na jazdcovi, ktorý rezko cválal na koni po ceste. „Pozri!“ povedal vietor. „Len čo sa naňho vrhnem, v okamihu strhnem z neho plášť!“

Keď to dopovedal, zafúkal z celej sily. No čím väčší sa vietor usiloval, tým lepšie sa jazdec zakrúcal do plášťa. Vietor videl, že sa mu plášť nepodari strhnúť.

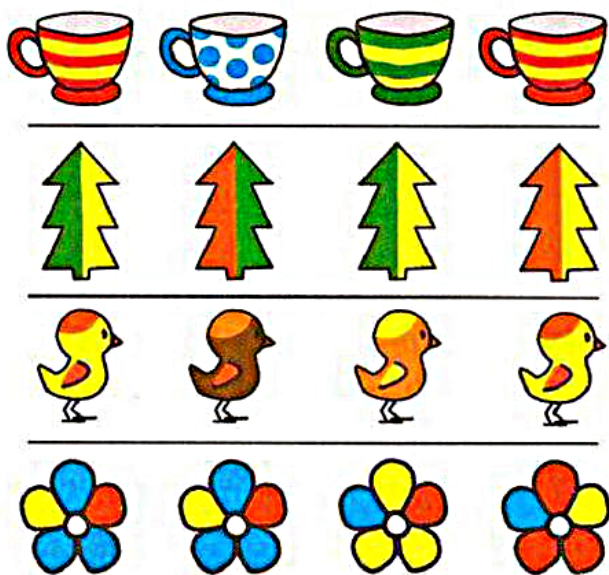
Slnko videlo bezmocnosť svojho súpera. Vykuklo spoza oblakov, usmialo sa, začalo hriať, osušilo zem a zohrialo polozmrznutého jazdca. Keď jazdec pocítil páľavu slnečných lúčov, vyzliekol plášť a priviazal ho k sedlu.

„Vidíš,“ povedalo slnko nahnevanému vetru, „prívetivosť, láskavosť a vlúdnosť vykonajú oveľa viac.“

Ilustrovala Lea Antalíková

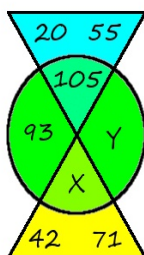
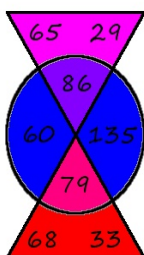
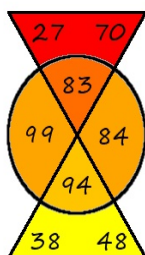
Nájdí dva rovnaké obrázky v každom riadku

Čo nesedí?

Doplň X a Y.

Pomôž zajkovi nájsť cestičku.

08 7 5 3 7 8 = x

V každom trojuholníku musí byť súčet čísel 180 a v každom kruhu musí byť súčet čísel 360.

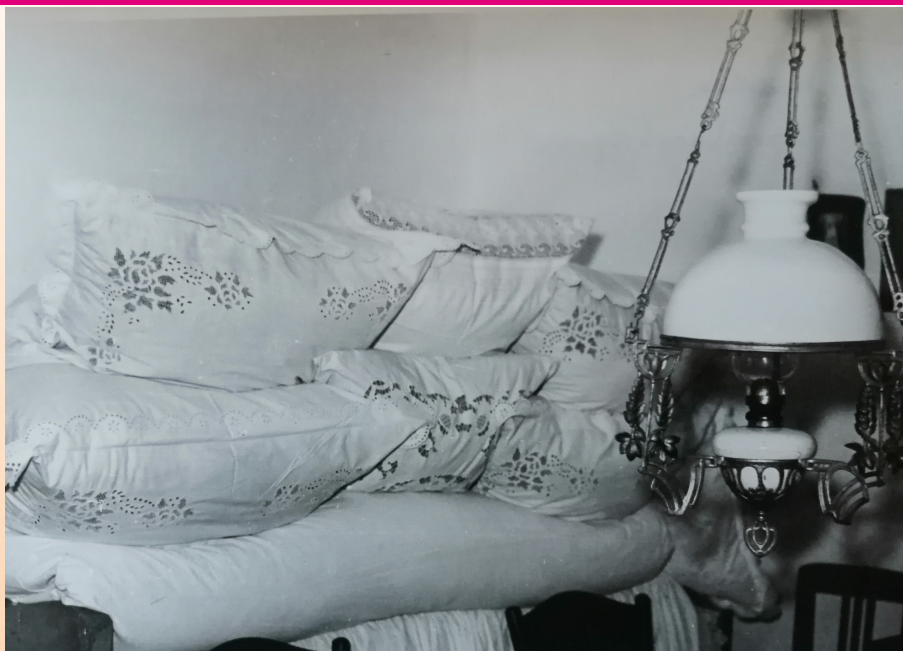
- Zuzana Trunnerová -

Oslovili sme riaditeľku Krajského múzea Matice slovenskej v Martine

Národopisné zbierky dolnozemsých Slovákov v Matici slovenskej

Na zabezpečovanie úloh súvisiacich s otázkami krajskej problematiky je v Matici slovenskej (MS) zriadené Krajské múzeum MS (KM). Je radené medzi odborné pracoviská v štruktúre vedeckého piliera MS. Podľa Stanov MS je cieľom jeho činnosti udržiavanie a rozvíjanie národnej identity a vzťahov krajanov k Slovenskej republike¹. Je ústredným pracoviskom MS pre styk a spoluprácu so Slovákami žijúcimi v zahraničí a slovanskými maticami. Jeho práca je orientovaná aj na budovanie dokumentačného strediska, vedu, výskum a prezentáciu v tejto oblasti v dištancnej spolupráci s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí a ostatnými príbuznými organizáciami. Počas roku 2011 bolo KM presídlené z Bratislavy do Martina spolu s početným knižným fondom a archívnym materiálom. Fondy boli postupne rozdelené do novovytvorenej knižnice KM (v dome Jozefa Cígera Hronského) a do priestorov A MS. Z Bratislavy boli dovezené bez dlhoročnej registrácie a triedenia. Prírastkové knihy KM fungovali len do roku 2004.

Kvôli personálnej podvýžive MS začalo KM od roku 2014 pracovať na inventarizácii knižnice a archívu najmä vďaka využitiu absolventskej a školskej praxe cez program *Vybrané aktívne opatrenia na trhu práce v rámci SR bez BSK* – 5. Počas niekoľkoročnej práce, za účasti niekoľkých desiatok študentov a absolventov, KM

Sedliacka posteľ s vankúšmi na státie.

Krajské múzeum Matice slovenskej (ďalej KM MS), fond (ďalej f.). Fond – fotografie zo života krajanov v Rumunsku. príř. č. 3427/90, 5751. Rumunsko. ČB.
Autor: Lehotský

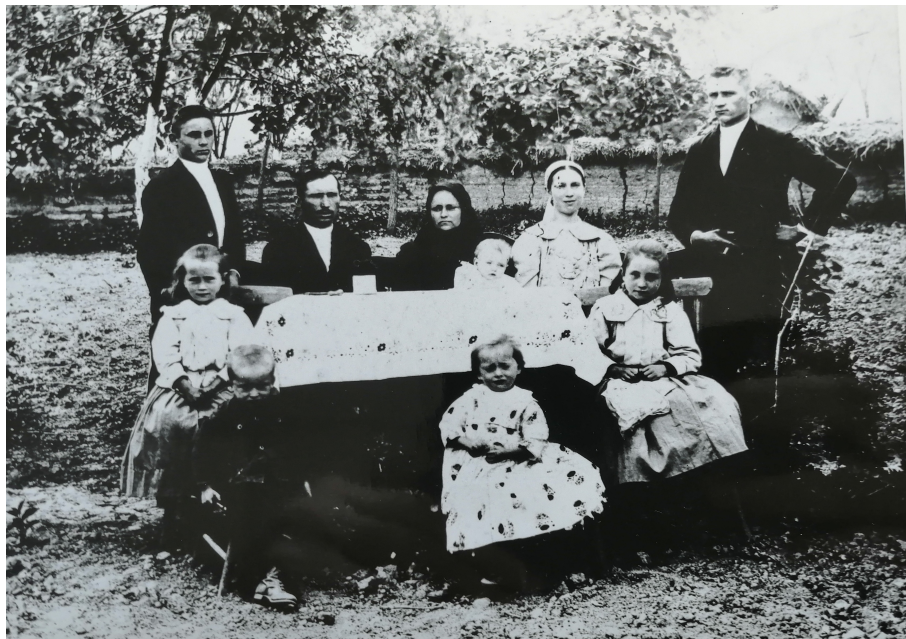
zinventarizovalo, zatriedilo pripravilo pre prezenčné výpožičky 70 728 kníh a čísel periodík.

Po úspešnom ukončení nosných inventarizačných prác na knižnici pokračovalo s popisovaním archívneho fondu *Slovákov žijúcich v zahraničí* uloženého v depozite A MS v objeme 600 škatúľ. Postupne KM spracovalo polovicu archívu. KM má kompletne spracované inventáre fondov z Argentíny, Austrálie, Belgicka, Brazílie, Bulharska, Československa, Francúzska, Ghany, Chorvátska, Juhoslávie, Južnej Ameriky, Maďarska, Kanady, Nemecka a Poľska. Presný popis existuje ku 36 561 inventárnym položkám. Tieto záznamy obsahujú každú jednotlivinu v archívnej škatuli, čím

umožňujú bádateľovi vopred poznať celý obsah fondu a rozhodnúť sa, či mu fond bude nápomocný a absolvuje návštevu bádateľne v Martine.

Ak sa zameriame na tematiku národopisu dolnozemsých Slovákov, fond obsahuje 1 škatuľu k téme Slovákov z Bulharska, 115 škatúľ archívneho materiálu k štátom bývalej Juhoslávie, 100 škatúľ k dejinám Slovákov žijúcim v Maďarsku, 33 škatúľ s obsahom, ktorý sa týka krajanov z Rumunska. V archíve prevažujú najmä osobné fondy. Archiválie z Rumunska sa ešte nepodrobili inventarizácii, ale bádateľom, ktorí sa orientujú na národopisnú tematiku, vieme s istotou povedať, že fond obsahuje 9 škatúľ s národopisným materiálom.

¹ Základné dokumenty Matice slovenskej. Martin : Matica slovenská, 2011. s. 33

**Rodina Laurovič a Ďurica v G. Mitropolji,
prišli z Nadlaku roku 1910.**

Krajanské múzeum Matice slovenskej (ďalej KM MS), fond (ďalej f.) Bulharsko.
Fotografia č. 1: ev. č. 6600/2000.

Archív z Bulharska, Juhoslávie a Maďarska už bol prvotne inventarizovaný, KM disponuje podrobnými inventármi jeho obsahu.

Krajanský fond ku Slovákom žijúcim v Bulharsku reprezentuje iba jedna archívna škatuľa. I napriek tomu, že fond nie je orientovaný iba národopisne, pre jeho malý rozsah a tiež kvôli zameraniu periodika, do ktorého štúdiu zasielame, si ho dovoľíme predstaviť v celosti. Nájdeme tu výber z Náprstkoveho múzea, výber fotografií bulharských antifašistov (z výberu pre expozíciu r. 1984), fotografie z dejín a života Slovákov z Bulharska, korešpondenciu Ondreja Ilavského: Spomienky. Pôsobenie slov. učiteľa na slov. škole v Bulharsku, negatívy fotografií – Československý klub v Bulharsku, či ročenku Spolku Slovákov z Bulharska.

Vo fonde k Juhoslávii je obzvlášť zaujímavý najmä fotografický materiál, negatívy a diapozitívy, ktoré (prevažne) venoval Matici slovenskej Ján Jančovic. Fotografie

zachytávajú kroje, typy stavieb, zariadenie domov Slovákov z Dolnej zeme, zábery z každodenného a kultúrneho života krajanov. Škatule obsahujú aj materiály z národopisného výskumu v Juhoslávii. Niekoľko z nich obsahuje fond venujúci sa národopisnému výskumu Márie Botíkovej a Rudolfa Brtáňa. Archiválie obsahujú korešpondenciu maticiarov s krajanmi z Vojvodiny, výzvy k zberu národopisného materiálu a tiež listy, kde miestni obyvatelia popisujú

veľkonočné či vianočné zvyky i miestne zvláštnosti. Fond obsahuje i fotodokumentačný materiál.

Samostatnou zložkou archívu je osobitý fond audiovizuálneho materiálu. Staré filmové kotúče zachytávajú staropazovské tance, piesne zo Starej Pazovy i podujatie Hložany tancujú. Na menších filmových kotúčoch nájdeme filmy s názvom: Z dobových izieb s podtitulmi kroje, oblečenie i ľudový tanec.

Vo fonde fotografií pod značkou Maďarsko nájdeme rozsiahlu zbierku fotografií z národopisného tábora z roku 1986, z festivalov ľudového tanca (1993), z výskumov v Nired'háze (1979), zo Slovenského národopisného pamiatkového domu v Kiskőroši, z národopisných slávností, z národopisnej expozície v Bánku, ako aj jednotlivé fotografie odevov (kroje, pančuchy, sedliacky odev), nástrojov, obydlí (pece, strechy, domy), krajanov pri vykonávaní remesiel (pradenie, kraslice, kredence, dobový riad, mláťačky...), ako aj zachytenie života krajanov v Rumunsku (tradičná svadba z Gemelčičky, mláťačka na salaši, sedliacky dvor, život na salašoch,...). Osobitý fond predstavujú fotografie s názvom Zo života v blízkosti Pilíšskych hôr, kde

BULHARSKO

I. Všeobecné (1)

I. (Všeobecné) – (1.) – fotografie z Bulharska, Výber z Náprstkoveho múzea, Slováci v Bulharsku, Ján Jančovič, fotografie z Bulharska, bulharskí antifašisti – z výberu pre expozíciu r. 1984, Slováci a Bulhari, Z dejín a života Slovákov z Bulharska, Ilavský Ondrej: Spomienky. Pôsobenie slov. učiteľa na slov. škole v Bulharsku, negatívy fotografií – Československý klub v Bulharsku, ročenka Spolku Slovákov z Bulharska

**Výňatok z inventáru venovaného archívu
Slovákov v Bulharsku v KM.**

Zdroj: Zuzana Pavelcová

nájdeme fotomateriál najrozličnejšieho zamerania: voz s koňmi, miestni rezbári a ich výrobky, varenie, páranie peria, bábiky, tance dievčat, sušené rastliny i zábery z tradičnej svadby. Národopisný výskum by sa mohol realizovať aj vo fonde negatívov fotografií Krajanského múzea, ktorý je však chudobnejší.

Fond Matice slovenskej k dolnozemskej tematike nie je uložený iba v Krajanskom múzeu Matice slovenskej, ale i v Archíve Matice slovenskej, ktorý je ďalším špecializovaným pracoviskom Matice slovenskej. Jeho podrobné inventáre sú spracované do začiatku 70-tych rokov 20. storočia, vďaka čomu je možné pracovať priamo s indexom „národopis“. Pri príprave nášho príspevku sme sa zamerali na fondy Archívu Matice slovenskej od roku 1919 do roku 1949. Po roku 1949 národopisný materiál Matice slovenskej sa dostal pod gesciu Literárneho archívu Matice slovenskej, ktorý dnes patrí Slovenskej národnej knižnici a Etnografickému múzeu v Martine. Krajanskú problematiku (spoločne s výskumom národopisu) prebral Československý ústav zahraničný so sídlom v Prahe.

Ak sa zameriame na činnosť Matice slovenskej v oblasti výskumu dolnozemskeho národopisu v r. 1919 – 1949 môžeme konštatovať, že Matica slovenská sa cielene zameriavala iba na národopis Slovenska. Tento výskum riadil národopisný odbor Matice slovenskej, ktorý podľa zápisnice z II. riadneho Valného zhromaždenia Matice slovenskej v Turčianskom Sv. Martine z 25. augusta 1920 zriadil výbor Matice slovenskej. Spoločne s historickým a

Československí žiaci 2.–5. ročník 28. 3. 1945.

Krajanské múzeum Matice slovenskej (ďalej KM MS), fond (ďalej f.) Bulharsko.
Fotografia č. 2: ev. č. 6600/2000.

„jazykozpytným“ odborom vznikol národopisno-pamiatkový odbor s členmi: „Jur Polívka, Jur Horák, Jozef Škultéty, Ján Amber, Pavel Sochán, Jozef L. Holuby, Karol A. Medvecký, Ján Slávik, Elena Ivanková, A. D. Svoboda, Dušan Jurkovič, J. Vydra, Ješek Hofman, Karol Hušek a Miloš Janoška.“²

Od roku 1923 do svojej činnosti zaradil priamy výskum, ktorý bol zameraný na zber národopisného materiálu. S krajanmi sa tento styk nezabezpečoval programovo, avšak vzájomná spolupráca fungovala aj v tejto oblasti. V zápisniciach zo zasadnutí Národopisného odboru Matice slovenskej nachádzame záznamy, ktoré dokazujú, že Matica slovenská sa programovo začala orientovať na národopisný súpis Slovenska a adresovala Slovákom výzvu na zber národopisného materiálu. Jej cieľom bol „vznik veľkého národopisného diela.“³

Aj napriek útržkovitosti vo fonde nachádzame záznamy reakcií

krajanov na matičnú výzvu. Vo fonde od roku 1920 až prakticky do súčasnosti nájdeme záznamy, v ktorých Matica slovenská zasielala krajanom na Dolnú zem národopisné publikácie a vyzývala ich na rozličnú spoluprácu. Sporadicky vo fonde nachádzame priame žiadosti krajanov o zaslanie národopisných fotografií, zbierok piesní, kolied či vinšov. Zaznamenávame nepravdivé žiadosti z Južoslávie, Maďarska i Rumunska. Žiadosti sa dostávali priamo správcovi Matice slovenskej, ktorý písomne vyrozumel každého krajana. Z listov vyberáme: v roku 1936 sa na Maticu slovenskú obrátil listom Gejza Rončiak z Oradei (Rumunsko – mimo oblasti Dolnej zeme), v ktorom žiada „knižočku v ktorej budú spievanky vianočné, a práve tak, čo sa spieva na vianočný večer.“ Píše, že u nich je „obyčaj, že na Vianoce, 24. večer, chodia dievčatá, alebo hocikto a spievajú

²Archív Matice slovenskej (ďalej AMS), fond (ďalej f.) Matica slovenská II. (1919 – 1948), Sign. Zápisnica so zasadnutí V a VZ Matice slovenskej 1919 – 1936. /1zv./ 1.

³AMS, f. Matica slovenská II. (1919 – 1948), Sign. 465 – 1921 – 8. Zápisnica zo zasadnutia Národopisného odboru MS zo dňa 2.8.1921.

Deti na peci.

Krajanské múzeum Matice slovenskej (ďalej KM MS), fond (ďalej f.). Fond – fotografie zo života krajanov v Rumunsku. príř. č. 3427/90, 5738. Rumunsko. ČB.

Autor: Lehotský

pri oknu. Chlapci chodia s Betlehemom.⁴ Na jeho žiadosť odpovedá vtedajší správca Matice slovenskej, J. C. Hronský, ktorý objasňuje, že takúto knižku zaslať nemôže, pretože ju Matica slovenská nemá.

Podobné žiadosti, napr. o slovenské básne a piesne, o fotografie z filmu Zem spieva, o zbierku ľudových piesní Figuša Bystrého, či o notové záznamy ľudových piesní, adresujú Matici slovenskej aj krajanovia z Bekéšskej Čaby, z Požegy, Budapešti i Kysáča (Archív MS – roky 1920 až 1946).

Občasne sa na Maticu slovenskú obracali krajanovia so žiadosťou o posúdenie národopisného materiálu alebo ho priamo zasielali do jej zbierok. Prvý archívny záznam

nepatrí Dolnozemcom, ale krajanke z Užhorodu, ktorá ponúkla na knižné vydanie diela o technických postupoch vyšívania ľudových výšiviek a krojov už v roku 1920. Z nášho aspektu je zaujímavá korešpondencia Matice slovenskej a Martina Tamáša z Vukovej (rok 1934), ktorý Matici zaslal zbierku piesní slovenskej mládeže z danej oblasti. „Mili Bratia! Na váš dopis zo dňa 24. januára 1934 odoslanímne v prospech Piesni. Pousiloval som sa z našou mládežou, ktorá vám ich s radosti zozbierala pospisovala spolu do 50-článkov, ktoré Vám dnes posielame.“⁵ V roku 1938 nachádzame korešpondenciu Eleny Labáthovej z Petrovca, ktorá Matici slovenskej ponúkla „nádherný vzorník slov. vzorov pre ručné práce“⁶, ktorý sama vlastnoručne spracovala.

Úspech národopisného odboru Matice slovenskej zožal najmä film Zem spieva, ale i mnohé publikácie zbierok fotografií zo života slovenského ľudu. O to, aby do jeho výskumných činností boli zaradení i krajanovia, žiadali Slováci žijúci v Juhoslávii, ktorí v roku 1945 vyzvali Maticu slovenskú listom, aby jej pracovníci prišli spracovať materiály o živote Slovákov vo Vojvodine. „Nehľadiac ani na možnosť skorej reemigrácie, súrne, je potrebné túto prácu vykonať, aby tak život slovenskej menšiny v Juhoslávii a jej dvestoročný pobyt v tých krajoch bol po každej stránke zachytený a spracovaný vedecky. (...) po stránke dialektologickej, národopisnej, sociografickej a historickej.“⁷ Požiadavkou sa následne

Mamovka Botiková sa živili najviac pradením na praslici.

Krajanské múzeum Matice slovenskej (ďalej KM MS), fond (ďalej f.). Fond – fotografie zo života krajanov v Rumunsku. príř. č. 3427/90, 5731, Rumunsko. ČB.

Autor: Lehotský

zaoberala Matica slovenská na osobitnej porade, kde uznala potrebu tohto výskumu a určila postup ďalších možných krokov. Odporučila, aby sa výskumníci na bádateľskú prácu pripravili už doma a „aby sa mohli na pracovnom mieste čím skorej do tamajších pomerov vžiť.“⁸

Fond Matice slovenskej týkajúci sa národopisu Dolnej Zeme ukrýva aj komunikáciu so Slovenským cudzineckým zväzom a ďalšími národnými inštitúciami v iných krajinách (Matica chorvátska, slovenská, srbská). Tento archív obsahuje korešpondenciu, ktorá obsahuje listy medzi organizáciami o národopisnej literatúre a žiada ich výmenu. Dopyt bol aj po slovenskom národopise v iných

⁴AMS, f. Matica slovenská II. (1919 – 1948), Sign. 1936 – RUM 774/1936 – RUM. Rončiak, Gejza, Oradea – MS, objednanie vianočných piesní; poďakovanie za zaslané knihy, 3 listy.

⁵AMS, f. Matica slovenská II. (1919 – 1948), Sign. 1934 – RUM 436/1934/95. Tamaš, Martin, Vukova – MS, zaslanie zbierky piesní na posúdenie, 5 listov.

⁶AMS, f. Matica slovenská II. (1919 – 1948), Sign. 1934 – RUM 436/1934/95. Tamaš, Martin, Vukova – MS, zaslanie zbierky piesní na posúdenie, 5 listov.

⁷AMS, f. Matica slovenská II. (1919 – 1948), Sign. 1945 – JUH. Spolok Slovákov z Juhoslávie – výskum života Dolnozemských Slovákov.

⁸AMS, f. Matica slovenská II. (1919 – 1948), Sign. 1946 – JUH – XXVII. /163. Spolok Slovákov z Juhoslávie – výskum života Dolnozemských Slovákov.

Priadky v Gornej Mitropolji.

Krajanské múzeum Matice slovenskej (ďalej KM MS), fond (ďalej f.) Bulharsko. Fotografia č. 1

jazykoch ako len v jazyku slovenskom, ktorý by bol určený nielen krajanom, ale aj cudzincom. Archív odrážajúci národopisné aspekty Dolnozemcov je zachovaný vo viacerých úložiskách Matice slovenskej, jeho spracovanie je zatiaľ iba čiastočné. Archiválie uložené v Matici slovenskej sú veľmi obsažné a rozsiahle. Inventáre k nim sú spracované iba do roku 1976, no i napriek tomu aj tento fond môže byť pramenným materiálom pre široké spektrum výskumov. Všetko, čo Matica slovenská uchováva vo svojich depozitoch, je prístupné širokej bádateľskej verejnosti na ich budúce štúdium i spracovanie.

- PhDr. Zuzana Pavelcová -

Sedliacka pec.

Krajanské múzeum Matice slovenskej (ďalej KM MS), fond (ďalej f.). Fond – fotografie zo života krajanov v Rumunsku. príř. č. 3427/90, 5733, Rumunsko. ČB.

Autor: Lehotský

Zdroje:

Archív Matice slovenskej (ďalej AMS), fond (ďalej f.) Matica slovenská II. (1919 – 1948), Sign. Zápisnica so zasadnutí V a VZ Matice slovenskej 1919 – 1936. /1zv./ 1.

AMS, f. Matica slovenská II. (1919 – 1948), Sign. 1934 – RUM 436/1934/95. Tamaš, Martin, Vukova – MS, zaslanie zbierky piesní na posúdenie, 5 listov.

AMS, f. Matica slovenská II. (1919 – 1948), Sign. 1936 – RUM 774/1936 – RUM. Rončiak, Gejza, Oradea – MS, objednanie vianočných piesní; poďakovanie za zaslané knihy, 3 listy.

AMS, f. Matica slovenská II. (1919 – 1948), Sign. 465 – 1921 – 8. Zápisnica zo zasadnutia Národopisného odboru MS zo dňa 2.8.1921.

Základné dokumenty Matice slovenskej. Martin : Matica slovenská, 2011. s. 33

Zákon o Matici slovenskej.[online]. Dostupné na internete: <

<http://www.zakonypreludi.sk/zz/1997-68>>.

Stanovy Matice slovenskej. Dostupné na internete:

<<http://www.dmsnitra.sk/dokumenty/58-standovy-matice-slovenskej>>.

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí sa lúči s Ľudovítom Pomichalom

Dňa 27. januára prišla do redakcie nášho týždenníka smutná správa o náhlom úmrtí Ľuda Pomichala. Opustil nás 14. januára.

Narodil sa 19. októbra 1957 v Bratislave, rodičom Ľudovítovi Pomichalovi a Márii, rodenej Rikkovej. Veľmi skoro, v roku 1959 stratil otca, ale mama s pomocou starých rodičov ho vychovávala s láskou a dobrosrdečnosťou.

Základnú deväťročnú školu navštevoval na Tajovského ulici v Senci, gymnázium tiež v Senci, kde absolvoval prvé tri ročníky štúdia, zmaturoval na gymnáziu v Banskej Štiavnici. Odtiaľ jeho cesta viedla k štúdiu žurnalistiky na Leningradskej štátnej univerzite, ktoré ukončil v roku 1981.

Svoju prvú pracovnú skúsenosť nadobudol ako športový redaktor v denníku Šport, neskôr pribudli skúsenosti aj z iných denníkov – Pravda, Práca, Smena. Pekné spomienky mal na pôsobenie v Československom rozhlasu v Bratislave, kde pracoval v Hlavnej redakcii pre mládež a vzdelávanie. V 90-tych rokoch zostal ako novinár na voľnej nohe, prispieval svojimi článkami do rôznych novín a časopisov.

Jeho posledným pracovným pôsobiskom bol Úrad pre

Za Ľudom Pomichalom

Slovákov žijúcich v zahraničí. Venoval sa najmä dolnozemskej Slovákom, ku ktorým mal vrúcny vzťah, hlavne preto, lebo to bolo rodisko jeho starých rodičov a mamy. Bol členom Redakčnej rady Ľudových novín a svojimi nápadmi – profesijnými, ale aj osobnými – všemožne napomáhal každodenný chod redakcie. Bol stálym externým spolupracovníkom Ľudových novín. Jeho Pohľady zo Slovenska mali stále miesto na

tretej strane týždenníka raz mesačne.

Počas pôsobenia v redakcii Šport sa zoznámil s Ekou, svojou budúcou manželkou. Vzali sa v roku 1983 v Senci. Mali bezdetné manželstvo, avšak svoju lásku odovzdali svojim krstným deťom. S Ekou mali spoločné záľuby v kultúre, umení a cestovaní. S obľubou cestovali po Slovensku, ich najčastejšou zastávkou bola Banská Štiavnica, ale vyberali si aj iné zákutia. Viackrát navštívili spoločne Petrohrad, Paríž, Viedeň či Budapešť. Žiaľ, Eka ho opustila 30. júna 2021.

Svoj smútok kompenzoval ešte väčším nasadením v práci,

cestovaní a fotografovaní. Mal veľké plány uskutočniť svoju výstavu fotografií, chcel cestovať a ukázať svoje obľúbené miesta v Banskej Štiavnici svojim krstným deťom a najbližšej rodine. Prejsť s nimi aj miesta v Pilíši a na Dolnej zemi: Pitvaroš, Slovenský Komláš, Nadlak...

Bol najsrdečnejším človekom, akého sme doteraz poznali. Jeho vzťah k Slovákom v Maďarsku bol nielen srdečný a vrúcny, vždy bol pripravený pomáhať. Jeho morálna podpora bola pevným základom, o ktorý sme sa mohli vždy oprieť. Z jeho publicistiky vyžarovala láska k Slovákom v Maďarsku. Neraz práve od neho sme dostali povzbudivé slová, ktoré nás hnali vpred. Nikdy sa nebál pochváliť aj najmenší čin v prospech zachovania našej národnosti. Jeho jemná kritika nás povzbudzovala zamyslieť sa a vykonávať svoju prácu vždy lepšie. Jeho odchodom stratili nielen naše noviny, ale všetci Slováci v Maďarsku pevnú oporu.

Nech odpočíva v pokoji!

- Imrich Fuhla -

SIRENE PO ŠOPSKY

Prísady

slaný syr (sirene)
paradajky
paprika
šunka alebo slaninka
celé vajíčko
petržlenová vňať na ozdobu

Postup

1. Givečetár (nádoba na giveč) si vymastíme maslom. Slaný syr (sirene) si nakrájame na kocky a vložíme do givečetára (obrázok 1 a 2).

2. Nakrájame zeleninu - paradajky, papriku a pridáme k syru (obrázok 3 a 4).

3. K zelenine pridáme šunku, alebo nakrájanú slaninku (obrázok 5 a 6).

4. Na zmes pridáme celé vajce (obrázok 7).

5. Givečetár dáme zapievať na 200°C, 30 min (obrázok 8).

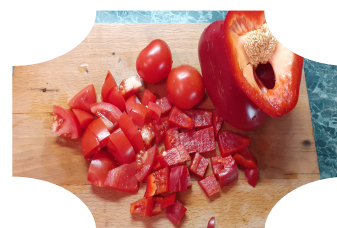
6. Na záver ozdobíme čerstvou zelenou vňaťou.

Dobrá chuť!

OBRÁZOK 1

OBRÁZOK 2

OBRÁZOK 3

OBRÁZOK 4

OBRÁZOK 5

OBRÁZOK 6

OBRÁZOK 7

OBRÁZOK 8

Spolok Slovákov z Bulharska vyhlasuje

III. ročník literárnej súťaže „Dolnozemske zlaté pero“

Poslanie súťaže

Poslaním súťaže je podporiť literárnu tvorbu Slovákov žijúcich na Dolnej zemi s cieľom inšpirovať a prezentovať mladú generáciu v literárnej tvorbe v materinskom jazyku, možnosťou rozvíjať svoj talent a prostredníctvom literárnych časopisov uverejniť svoju tvorbu na Slovensku. Súťaž podporuje časopis Dotyky (časopis pre mladú literatúru a umenie), Literárny týždenník (dvojtyždenník Spolku slovenských spisovateľov) a časopis Fajauka (časopis Spolku Slovákov z Bulharska). Súťaž bude prebiehať elektronickou formou, výstupom bude zborník v elektronickej podobe.

Propozície literárnej súťaže

Súťaž je určená Slovákom, ktorí žijú na Dolnej zemi (Slováci z Bulharska, Slováci z Rumunska, Slováci z Juhoslávie, Slováci z Maďarska) a tvoria v slovenskom jazyku a Slovákom, ktorí žijú na území Slovenska a majú pôvod na Dolnej zemi.

Uzávierka súťaže

1. 5. 2022. Práce zaslané po tomto termíne nebudú do súťaže zaradené a po súhlase autora môžu byť zaradené do ďalšieho ročníka súťaže.

Podmienky súťaže

1. Súťažné práce musia byť pôvodné, doteraz nepublikované a nesmú byť zaslané do iných súťaží a musia byť napísané v slovenskom jazyku.

2. Práce musia byť označené a musia obsahovať:

- názov práce, meno autora, bydlisko - adresa, krajina, vek, kontaktné údaje
- práce v úprave: Times New Roman; veľkosť 12; riadkovanie 1,5
- v prípade účastníkov zo Slovenska treba uviesť pôvod a vzťah k Slovákom z Dolnej zeme
- súhlas so spracovaním osobných údajov

3. Práce je potrebné zaslať emailom: **zlatepero.ssb@gmail.com**

4. Maximálny rozsah prác:

Poézia: 3 - 5 básní

Próza: 1 – 2 práce, maximálne 5 strán formátu A4

5. Výsledky súťaže oznámi vyhlasovateľ súťaže po vyhodnotení na webových stránkach www.ssb.sk. Víťazi budú upovedomení o výsledkoch a bude im

poštou zaslaný diplom. Ocenené práce vyjdú v elektronickom zborníku, ktorý bude zverejnený na webstránke. Vybrané texty uverejní časopis Dotyky a časopis Fajauka. Organizátor si vyhradzuje právo redakčnej úpravy publikovaných textov po konzultácii s autorom.

Kategórie

POÉZIA

I. Kategória: základné školy

II. Kategória: gymnázia a ostatné stredné školy

III. Kategória: dospelí

PRÓZA

I. Kategória: základné školy

II. Kategória: gymnázia a ostatné stredné školy

III. Kategória: dospelí

Súťažné práce hodnotí odborná porota zložená zo spisovateľov pôsobiach na Dolnej zemi a na Slovensku.

Porota si vyhradzuje právo neudelieť niektorú z cien.

Vyhlásenie výsledkov

5. júl - Deň zahraničných Slovákov

SPOLOK SLOVÁKOV Z BULHARSKA

Radničné námestie 9, 821 05 Bratislava

tel.: +421 907 772 130

email: spolokssb@gmail.com

web: www.ssb.sk

PRIHLÁŠKA

za člena

Spolku Slovákov z Bulharska

Meno a priezvisko (titul):

Dátum narodenia:

Adresa trvalého bydliska:

Kontakt (telefón, mobil, email, facebook):

Zamestnanie (nepovinný údaj):

Pôvod- z ktorej rodiny a dediny v Bulharsku pochádzajú predkovia:

Prihlasujem sa týmto za člena Spolku Slovákov z Bulharska a vyjadrujem súhlas s odvádzaním členského príspevku.

Dátum:

Podpis:

